

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ու առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը առեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՄԻԱԿ

329.15(474)
F-90

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ՄԻԱՅԵՔ

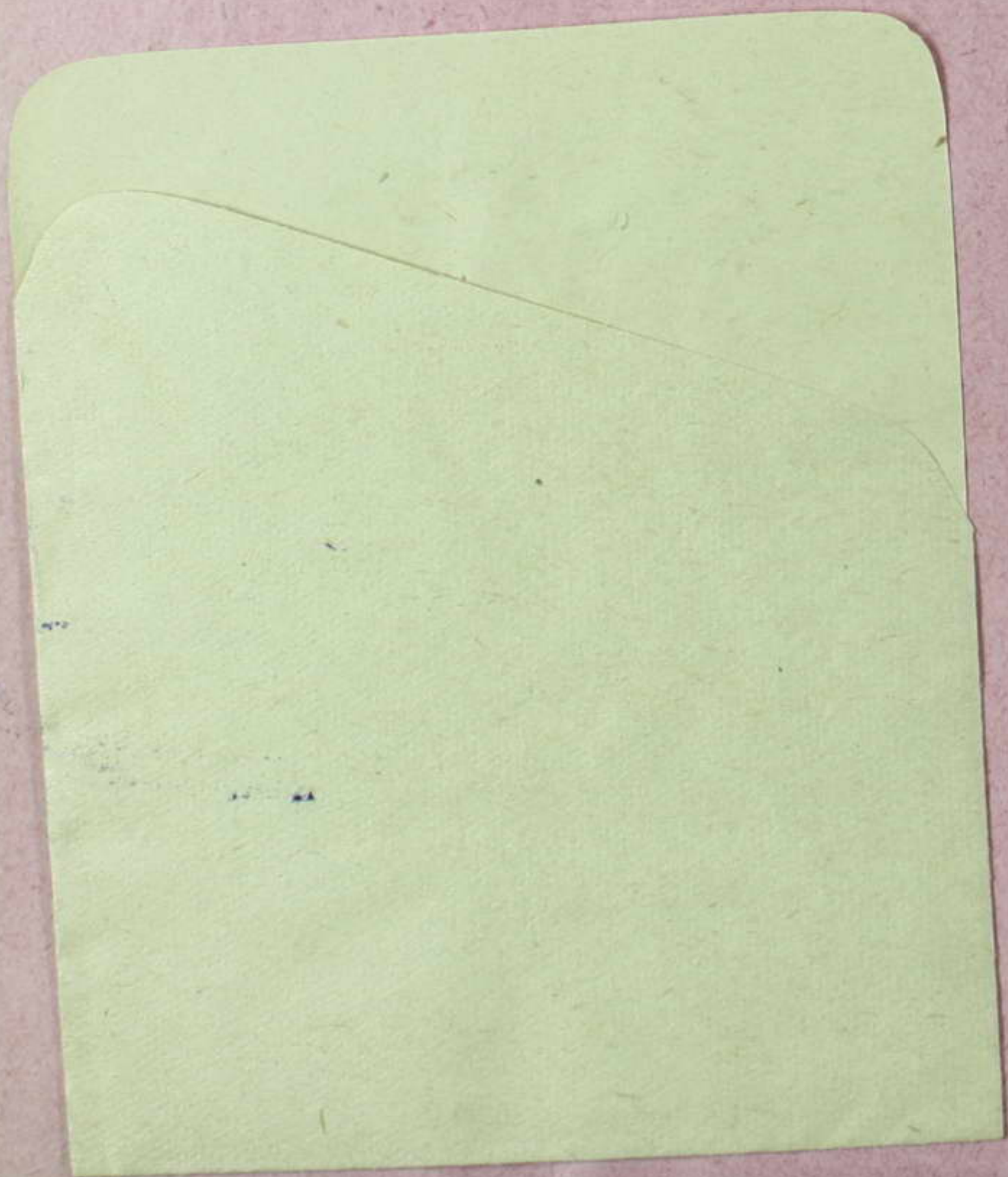
Ն. ԲՈՒԽԱՐԻՆ

ՀԱՄ. Կ.Կ. (Բ) Կ.Կ. ՅԵՎ Կ.Կ.Յ.

ՄԻԱՑՅԱԼ ՊԼԵՆՈՒՄԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

1927 թ. ՈԳՈՍՏՈՍԻ 11-ԻՆ ԼԵՆԻՆԳՐԵՊԻ
ԿԵՂՄԵԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԵԿՏԵՎԻ ԺՈՂՈՎՈՒՄ
ԿԱՐԳԵՅՎԱԾ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

Հ. Կ. Կ. Կ. Կ. ԱԳԻՏ ԲԱԺՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1927

Ն. ԲՈՒԽԱՐԻՆ

3K72 (41)
P-93

ՀԱՄ. Կ.Կ. (Բ) Կ.Կ. ՅԵՎ Կ.Կ.Յ.

ՄԻԱՑՅԱԼ ՊԼԵՆՈՒՄԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

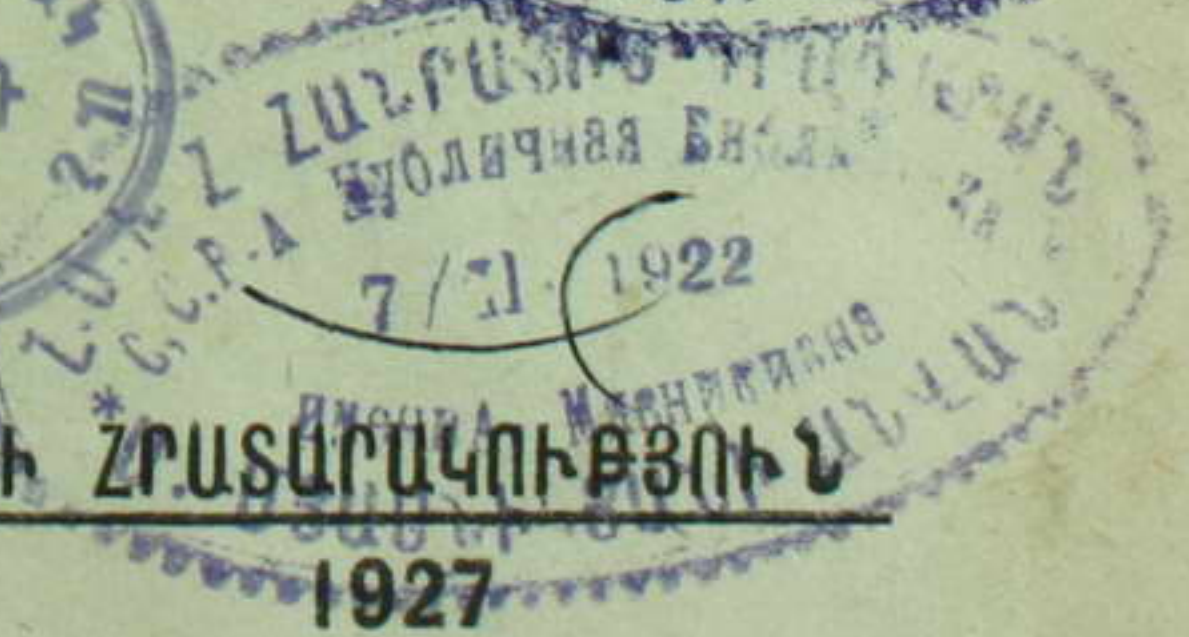
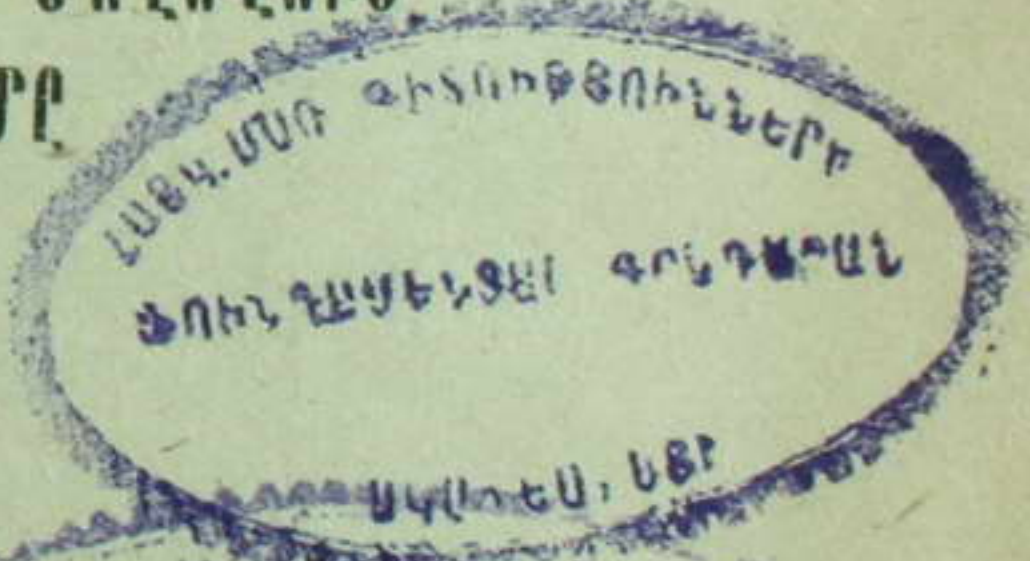
13151

272

19156

A
T
19156

1927 թ. ՈԳՈՍՏՈՍԻ 11-ԻՆ ԼԵՆԻՆԳՐԱԴԻ
ԿԵՂՄԵԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԵԿՏԻՎ ԺՈՂՈՎՈՒՄ
ԿԱՐԴԱՅՎԱԾ ԶԵԿՈՒՅՈՒՄԸ

Հ. Կ. Կ. Կ. Կ. ԱԳԻՏ ԲԱԺՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1927

ՀԱՅՊՈԼԻԳՐԱՖԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱՐԱՆ
ՊԱՏՎԵՐ 4742

ԳՐԱՌ. 353 Բ.

ՏԻՐԱԺ 2000

ՆՈՐ ԴԺՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ՈՊՈՋԻՑԻԱՅԻ ՆՈՐ
ՅԵԼՈՒՅԹԸ

Ընկերներ, յես սկսեաք ե նախ ասեմ, վոր այսորվա-
յիմ զեկուցումը զուտ հաշվետու բնույթ չպիտի կրի,
վորովհետեւ յես ավելի նստատակահարմար եմ համա-
րում առանձնացնել, առաջ քաշել այն բոլոր հիմնական
ու եյական խնդիրները, վորոնք արծարծվել են դեռ
նոր վերջացած միացյալ պլենումում:

Յես կկենտրոնացնեմ ձեր ուշադրությունը հիմնա-
կան այն հարցերի վրա, վորոնք վնասական նշանակու-
թյուն ունեն կուսակցության թե՛ դրսի քաղաքականու-
թյան և թե ներկուսակցական հարաբերությունների
տեսակետից:

Դեռ վերջերս եր, վոր թե՛ յես և թե՛ մի շարք այլ
ընկերներ մեր կացությունը բնորոշել եյինք վորպէս մի
կացություն, վոր կապված ե մեր ներքին անումի դժ-
վարությունների, — վերականգնման շրջանից վերա-
կառուցման շրջանն անցնելու դժվարությունների հետ:

Տնտեսական աճման հաստատ ուղին վրտ դնելով,
վերակառուցման շրջանը թեվակոխելով, խորհրդային
պետությունը դեմ առավ մի շարք խոչորագույն պրոբ-
լեմների, վորոնք բղխում են մեր տնտեսական աճման
ներքին հակասություններից:

Այժմ մենք կրկին թեվակոխում ենք մեր Միության
բանվոր դասակարգի և կոմունիստական կուսակցու-

թյան պատմութեան նոր ժամանակաշրջանը, վոր կարելի յե բնորոշել վորպէս արտաքին միջազգային դժվարութիւնների մի շրջան նախ և առաջ:

Ինքն ըստ ինքյան հասկանալի յե, վոր ներքին քաղաքականութեան հարցերը «չինական պարսպով» չեն անջատված միջազգային բնույթ կրող հարցերից: Մենք թեև կոխում ենք բարդացած միջազգային հարաբերութիւնների նոր շրջանը: Եստ նշանակալից չափով միջազգային հարաբերութիւնների այդ նոր շրջանը կապված է մեր ներքին աճումի և մեր տնտեսական-քաղաքական կորովի ամրապնդման հետ:

Այն հարձակումները, վոր տեղում են մեզ վրա կապիտալիստական աշխարհից, խոշոր չափով ավելանում են մեր այդ աճման պատճառով: Մյուս կողմից, կապիտալիստական աշխարհի ուժեղացած հարձակումները մեզ վրա, — վոր մենք ընդհանուր առմամբ պատերազմի նախապատրաստում և ԽՍՀՄ ողակավորում ենք անվանում — միջազգային մեծ կարևորութիւն ունեցող քաղաքական այդ ազդակը, իր հերթին, անմիջականորեն անդրադառնում է մեր ներքին քաղաքականութեան վրա:

Մակերևութաբար դիտողի տեսակետով մոտենալով այդ իրողութեանը, կարելի յե մատնանշել մեր կոոպերատիվ և պետական խանութների առջև ձգվող հերթերը, մասամբ հավասարակշռութեան խախտումը ապրանքների առաջարկութեան և պահանջի միջև (յես նկատի ունեմ աղի, ալյուրի և այլն ապրանքների հապճեպ գնումները, վորոնց դուք տեղյակ եք առորյա կյանքից):

Մյուս կողմից, շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր

մեզ վրա հարձակում և սլատրաստվում և մեր կողմից
ևս նախապատրաստություններ են պետք այդ հար-
ձակումը դիմագրավելու—ավելի խոշոր դժվարու-
թյուններ են ծառանում մեր առջև :

Դրանք են՝ արտասահմանյան վարկ ստանալու
դժվարությունները, միջազգային առևտրի ասպարի-
զում ծագած դժվարությունները և մեր արտահանու-
թյան ու ներմուծման պլանի համար դրանից բղխող
դժվարությունները, վորոնք ազդում են մեր տնտե-
սության արտադրողական ծրագրի և կոնտրոլ թվերի
վրա :

Բանն այն է, վոր ինքնապաշտպանության ու պերա-
ցիաներ նախապատրաստելու դործը պահանջում է,
վոր մենք վերաբաշխենք մեր նյութական միջոցներն
րատ բյուջեյի, ավելացնենք մեր բանակին ու նավա-
տորմիդին հատկացված գումարները, կուտակենք նյու-
թական վորոշ միջոցներ (թե՛ նատուրայով և թե՛
վալյուտայով), հետևապես և վերաբաշխենք մեր ար-
տադրական ուժերը տնտեսության զանազան ճյուղերի
միջև, ամրացնենք մեր ռազմական արդյունազորու-
թյունը—մի խոսքով՝ պահանջում են մի շարք այնպի-
սի ձեռնարկումներ, վորոնք կարողանան ապահովել
մեր անկախությունը ոտարեկրյա տնտեսական աշ-
խարհից :

Այդպիսով՝ միջազգային դժվարությունները վո-
րոշ չափով բղխում են մեր ներքին աճումից, այն
սպառնալիքից, վոր ներկայացնում է մեր Միության
աճման փաստը մեր հանրապետության թշնամիների
համար : Մյուս կողմից, ծագող միջազգային բարդու-
թյուններն անդրադառնում են մեր ներքին կյանքի

վրա՝ սկսած մեր տնտեսությունից և մինչև մեր կուսակցութեան ու խորհրդային իշխանութեան քաղաքականութեան համարյա՛ բոլոր ասպարեզները . . .

Յեւ ասա, ընկերներ՛ր, պատմական այս բավականին դժվարանց շրջանում, յերբ համաշխարհային իմպերիալիզմը ռազմական հարձակում և պատրաստում մեր դեմ, մի շրջանում, վոր կասկած և հասուկ դժվարությունների հետ, մենք կրկին տատանումներ ենք տեսնում մեր կուսակցութեան վորոշ միջնախավի մեջ: Այդ տատանումներն արտահայտվեցին զպողիցիայի մի շարք սուր հարձակումներով, վորոնք ուղղված էին կուսակցութեան ղեկավարութեան, ներկուսակցական արդի մեծամասնութեան, մեր կուսակցութեան համագումարների և կոնֆերենցիաների հանած վորոշումների, կուսակցութեան բռնած գծի դեմ:

Միանգամայն ակնհայտ ճշմարտություն և դառելայն միտքը, թե պատերազմը քաղաքականութեան շարունակությունն է, կիրառված միայն այլ միջոցներով, ավելի սուր, ավելի վճռական միջոցներով: Ուստի կատարելապես հասկանալի չէ, վոր պատերազմի հարցը, պատերազմի վտանգի հարցը, այսինքն՝ մեր քաղաքականությունն ավելի սուր միջոցներով շարունակելու հարցը և նրա հետ կասկած խնդիրներն ու դժվարությունները սուր ձևով առաջադրում են նաև մեր ներկուսակցական տարածայնությունների հարցը:

Յեթե ճիշտ է, վոր պատերազմն այլ միջոցներով շարունակվող քաղաքականություն է, ապա միանգամայն ակնհայտ է, վոր մեր քաղաքականութեան բոլոր խոշոր պրոբլեմներն էլ—թե՛ բանվոր դասակարգի ու սոցիալիզմի վորոշարարությունը, թե՛ դյու-

դացիութեան տարբեր խավերի փոխհարաբերութիւնները, թե՛ մեր վերաբերմունքը դեպի այդ տարբեր խավերը, թե՛ մեր մտակցումը միջազգային քաղաքականութեան հարցերին, այսինքն՝ մի շարք դիվանագիտական խնդիրներին—այս հարցերից ամեն մեկը յերկրի պաշտպանութեան նախապատրաստութիւններն պայմաններում ավելի սուր բնույթ է ստանում, քան առաջ: Հետևապէս, կուսակցութեան և ոպոզիցիայի միջև տիրող ամեն մի խոչոր տարածայնութիւն անխուսափելիորեն պետք է առավել խիստ, առավել սուր բնույթ ստանա:

Մենք բազմիցս բնորոշել ենք ոպոզիցիոն բլոկի բռնած «գիծը», վորպէս մի «գիծ»՝ վոր արդիւնք է դժվարութիւններից բղխող յերկյուղի, վորպէս մի «գիծ», վոր պայմանավորված է համարյա՛ հիստերիկ մի սարսափով, թե մեր կուսակցութիւնը և բանվոր դասակարգը չեն կարող հաղթահարել այդ դժվարութիւններին: Յեւ շատ բնական է, վոր մեր կուսակցութեան ավելի տատանվող խավերը, մանավանդ այն աննշան շերտերը, վորոնք բավականին տեական ոպոզիցիոն ստաժ ունեն—վոր մեր կուսակցութեան այդ միջնախավերը խիստ բեկման այս որերին սարսուղագացին: Ներկուսակցական կյանքի վերջին անցքերը և այն դիսկուսիան, վոր տեղի ունեցավ ԿԿ-ի ու ԿՎՀ-ի միացյալ պլենումի ընթացքում, ամբողջովին հաստատեցին այդ միտքը: Ուստի յես հարկադրված եմ իմ դեկուցման մեջ այդ բոլոր պրոբլեմներն առաջադրել՝ առաջնորդվելով ոպոզիցիոն հայացքների քննադատութեան և կուսակցական մեծամասնութեան, այլ խոս-

քով՝ ամբողջ կուսակցութեան՝ պաշտպանութեան տե-
սակետով :

ՈՊՈԶԻՑԻԱՆ ՄԵՐ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԼԱՆՍԻ ՄԱՍԻՆ

Վերջին միացյալ պլենումում արծարծված բոլոր
հարցերում ել՝ սկսած միջազգային կացութեան և պա-
տերազմի հարցից մինչև տնտեսական քաղաքականու-
թեան և մեր ներկուսակցական հարաբերութեան ներ-
պրոբլեմը, կարմիր թելով անցնում ե այն պայքարը,
վոր մղվում ե կուսակցութեան ու սպորտիցիոններն
համեմատաբար փոքրիկ խմբակի միջև, մի խմբակ,
վոր չտեսնված խստութեամբ հարձակումներ եր գոր-
ծում կուսակցութեան բռնած գծի վրա :

Դուք հիշում եք, վոր 14-րդ կուսհամագումարից
հետո, մեր կուսակցութեան շարքերում չափազանց
տաք քննութեան առարկա յեր դարձել այն հարցը, թե
ինչ ուղղութեամբ ե ընթանում մեր յերկրի զարգա-
ցումը, ինչպե՞ս ե լուծվում լենինյան հարցը՝ «ո՞վ
ո՞ւմ կհաղթահարի» . դուք հիշում եք նաև, վոր դեռ
այն ժամանակ սպորտիցիոն մեր ընկերները լենինյան
լուծում չեյին տալիս այդ խնդրին : Դուք հիշում եք
այն անվերջ վեճերը, վորոնք վերաբերում եյին մեր
յերկրում սոցիալիզմ կառուցելու պրոբլեմին և դրա
հեռանկարներին, վոր շատ մութ դույներով եր պատ-
կերացնում սպորտիցիան :

Հենց այդ «ո՞վ, ո՞ւմ» հարցի վերաբերմամբ պլե-
նումում սպորտիցիայից մենք ավելի պարզ մի ֆորմուլ
լսեցինք, վորն ե՛լ ավելի տարբերվում ե հանրակու-
սակցական տեսակետից, քան առաջ : Այդ ֆորմուլը
պլենումում ձևակերպեց ընկ. Պյատակովն իր համե-

մատարար լոյսը մի ճառում : Ընկ . Պյատակովը , վեր-
լուծելով մեր յերկրում գոյություն ունեցող գործա-
ղըրկությունը , այսպիսի մի միտք արծարծեց , թե՛
«գործաղըրկությունն առաջ է գալիս նախ և առաջ նրա-
նից , վոր մեր արդյունագործութեան , տրանսպորտի և
ֆադաֆային տնտեսութեան անումը յետ է մնում ամ-
բողջ ժողովրդական տնտեսութեան անումից» : Այս
դրույթն այժմ արդեն առաջադրվում է միանգամայն
վորոշակի կերպով :

Դժվար չէ հասկանալ , թե ի՞նչ է նշանակում այդ
ֆորմուլը : Յեթե ճիշտ է , վոր մեր հրամանատարա-
կան , տնտեսական բարձունքներն իրենց զարգացմամբ
յետ են մնում յերկրի վողջ եկոնոմիկայի ընդհանուր
ածումից , այդ նշանակում է , վոր մեր տնտեսութեան
սոցիալիստական հատվածը յետ է մնում մյուս հատ-
վածներից , այսինքն՝ կապիտալիստական և հասարակ
ապրանքային տնտեսությունից :

Յեթե այդ ճիշտ լիներ , ապա անհրաժեշտ կլիներ
դրանից անխուսափելիորեն յեզրակացնել , վոր վերջին
ժամանակները լենինյան «ո՞վ , ո՞ւմ» հարցը սոցիա-
լիստական տնտեսութեան հատվածի համար բացասա-
կան լուծումն է ստանում . դասակարգային լեզվով
դա նշանակում է վերջին ժամանակները մեր յերկրի
ընդհանուր զարգացումը նվազեցնում է բանվոր դա-
սակարգի տնտեսական դրույթյունը , միաժամանակ
ավելացնելով , բացի պրոլետարիատից , մնացած բոլոր
դասակարգերի տնտեսական , եկոնոմիկական ուժը :

Իսկ յեթե այդ դրույթն իր հերթին , քաղաքակա-
նութեան լեզվով արտահայտենք , բնականաբար պետք
է յեզրակացնենք , վոր բանվոր դասակարգի տեսակա-

րար կշիռը, նրա քաղաքական գորությունը, սոցիալ
դասակարգային ուժն ընդհանուր առմամբ նվազում է
մեր յերկրում, իսկ այդ վերջին հանդամանքը ցնցում
է պրոլետարական զիկտատուրայի հիմունքները, մեր
պետութեան հիմունքները:

Ինքն ըստինքյան կարծես անմեղ բնույթ կրող այդ
թեզն արդեն նախապես մեր տնտեսական զարգացման
այնպիսի գնահատականն է տալիս, վորն սպողիցիայի
լեզվով նշանակում է կուսակցութեան «վերասերում»
«տերմիդոր» և այլն:

Յեթե 14-րդ համագումարից առաջ և այդ համա-
գումարին հաջորդող առաջին շրջանում այդ «տերմի-
դոր» խոսքը վորոշ ամօթխածութեամբ էր արտասան-
վում, այժմ արդեն հասանք այն սրին, վոր սպողիցիան
բոլորովին բացահայտ կերպով, այսպես ասած՝ «ա-
ռանց քաշվելու յե» դնում տերմիդորի հարցը:

Մինչդեռ, յեթե այդ Ֆրադը լրջորեն քննեյինք,
պետք է վոր վերին աստիճանի նշանակալից յեզրակա-
ցութեան դայինք, մի յեզրակացութեան, վորին արդեն
հետզհետե մոտենում է սպողիցիան, յեթե միայն վեր-
ջին դեպքերը չկանգնեցնեն նրան, յեթե նրան չկանգ-
նեցնի մեր կուսակցութեանը, վորը պետք է վերջ դնի
սպողիցիոն պայքարի ե՛լ ավելի զարգացմանը:

Կուսակցութեան համար, մեր կուսակցական հզոր
որդանիլմի համար ամբողջովին, մեր կուսակցութեան
միլիոնից ավելի անդամների, մեր կոմյերխոմիտեթեան
հսկայական ճնշող մեծամասնութեան համար, և վեր-
ջապես, մեզանից ամեն մեկի համար առանձնապես,
պարզ է, վոր մեր յերկիրը բուն աճումի ժամանակա-
շրջան է սպրում: Մեզանից ամեն մեկը խորապես հա-

մոգված է, վոր վաչ մի յերկրում դեռ յերբեք այդպիսի
մեծ վերելք չի ունեցել մասսաների ստեղծագործող
եներգիան: Յեվ յերբ մեզանից մեկն ու մեկն առիթ է
ունենում խոսելու ոտարեկրացիների հետ՝ լինի նա
բուրժուական ժուրնալիստ թե մի բանվոր ընկեր, —
տեսնում է թե նրանք բոլորն ել ընդունում են, վոր
մենք, թեպետ չենք հասել տնտեսական-եկոնոմիկական
բարորության գլխավոր բարձունքները, թեպետ մեր
յերկիրը դեռ աղքատ է, սակայն այնուամենայնիվ,
աճում է, աճում է շնորհիվ նրան, վոր հեղափոխու-
թյունը ցնցեց, շարժեց ժողովրդի հսկայական մաս-
սաներին, այդ շարժման մեջ ներգրավեց նախ և առաջ
պրոլետարական խավեր, վորոնք ի վիճակի կլինեն
ավելի ու ավելի մեծ յեռանդով վերակերտել մեր հին
կյանքը, նոր ձևերի մեջ դնել նրան:

Դրության այսպիսի գնահատականը, այսպիսի
ինքնագրացումը մի՞ թե տարրական մի բան չե ամեն մի
կոմունիստի համար: Մի՞ թե մեզանից ամեն մեկի հա-
մար դա այնպիսի ճշմարտություն չէ, վորն ապա-
ցույցի կարիք չունի՝ մեզ համար դո՞նե, և մի՞ թե մեր
հեղափոխական վողջ ավյունով չեյլնք քարոզում այդ
ճշմարտությունը—և պարտավոր եյինք քարոզել—ում
ել լինի, ինչ պայմաններումն ել լինի:

Շատ բնական է սակայն, վոր բոլորովին այլ պատ-
կեր կունենա մեր զարգացումը և մեր յերկրի դրու-
թյունը, յեթե ընդունենք այն տեսակետը, թե մեր
պետական եկոնոմիկան յետ է նահանջում, յեթե ըն-
դունենք, վոր մեր ամբողջ ուղղության մեջ տերմիդոր-
յան վերասերում է տեղի ունենում: Յեվ ահա տեր-
միդորյան վերասերումի, տնտեսական նահանջի այդ

թեղերից յելնելով, մեր ուղղիցիան հանձինս ընկ .
Տրոցկու, նոր պատերազմի նախապատրաստութեան
շեմքում, մի չափազանց հետաքրքրաշարժ տեսակետ և
առաջադրում, վորը բնորոշում և նրանց վողջ հայե-
ցակետը՝ մեր յերկրում կատարվող փաստերի նկատ-
մամբ: Պլենումում արժարժելով իմպերիալիստների
կողմից մեր դեմ նյութվող պատերազմի խնդիրը,
ընկ . Տրոցկին հարց և տալիս . «հնարավոր և արդյոք
հաղթանակ տանել մեր հեղափոխական ճանապար-
հին» — և պատասխանում և . «հնարավոր և» :

Ապա առաջադրում և յերկրորդ հարցը . «ի՞նչ և
հարկավոր դրա համար» (հեղափոխական այդ հաղ-
թանակի համար) . և պատասխանում և . «դրա համար
նախ և առաջ, հարկավոր և ցրել քաղաքական աղջա-
մուղջը» :

Հետևապես, մենք վոչ միայն նահանջում ենք ամ-
բողջ Փրոնտով տնտեսական կյանքի ասպարիզում,
ինչպես աշխատում եր ասպացուցել ընկ . Պյատակովը,
մեզանում վո՛չ միայն տերմիդորիանական վերասերում
և կատարվում, ինչպես պնդում եր ընկ . Տրոցկին Կո-
մինտերնի Գործկոմում և ընկ . ընկ . Տրոցկին ու Ջի-
նովյեվը ԿՎՀ-ի պրիզիդիումում: Այժմ արդեն համա-
պարփակ ընդհանրացումներ են կատարվում, վորով
նրանք մեր շինարարութեան կառխայի վորոշ փիլիսո-
փայությունն են տալիս: Մեզ համար այս «կառխայի
փիլիսոփայությունը» սոցիալիստական տենդային շի-
նարարութեան «փիլիսոփայությունն» և . իսկ ընկ .
Տրոցկու համար դա «քաղաքական աղջամուղջ և», վորը
«հարկավոր և ցրել» :

Այսպես ահա, մեր ուղղիցիոն ընկերները, աստի-

ճան առ աստիճան ցած իջնելով, սկսելով մի քանի թե-
րությունների չափազանցումներից, խորացնելով այն
սև պեսսիմիզմը, վորով համակված են նրանք մեր շի-
նարարության և մեր յերկրում կատարվող պրոցես-
ների նկատմամբ, այժմ մեր յերկրում կատարվող պը-
րոցեսների ընդհանուր բնութագրությունը տվեցին :
Յեվ այդ բնութագրության վորոշումն է՝ «քաղաքա-
կան աղջամուղջ» : Ինքն ըստինքյան հասկանալի յե,
վոր իրեն հեղափոխական համարող ամեն մի ակտիվ
և յեռուն մարդու առջև, վոր ապրում է «քաղաքական
աղջամուղջով» պատած մի յերկրում, ծառանում է մի
դործնական խնդիր, այն է՝ այդ «աղջամուղջը» ցրել
և այն ամենը, ինչ վոր հետագայում պիտի ասեմ Յա-
րոսլավլի կայարանի հայտնի ցույցի առթիվ և այլն—
այդ բոլորը պիտի վերաբերի այն «ցախավելի» շար-
ժումներին, վորը—ոպոզիցիայի տեսակետով—պետք է
ցրի մեր «քաղաքական աղջամուղջը» :

Իմ մեջ բերած այս փոքրիկ ցիտատից դուք տես-
նում եք, թե վորքան մեծ տարբերություն կա ոպոզի-
ցիայի հայացքների սիստեմի և կուսակցության տե-
սակետի միջև, թե վորքան փոխվել է նրանց աշխարհ-
հայացքը : Յեթե կուսակցության ասագին մեծամաս-
նությունը՝ թեերը յետ քշտած, ժրաջան աշխատում և
առանց շունչ քաշելու, յեթե կուսակցության լավա-
զույն կադրերը, աշխատավորական լավագույն տար-
բերն զգում են, թե ինչպես ավելի ու ավելի արագ և
հոսում արյունը մեր տնտեսական որգանիզմի յերակ-
ներում, յեթե նրանք շոշափելի կերպով զգում են ա-
ճող ուժերը, պրոլետարական աճող ստեղծագործու-
թյունը, յեթե աճող ուժի այդ զգացողությունը հիմ-

նական ազդակն և հանդիսանում մեր կուսակցութեան
բանվորական ավանգարդի տրամադրութեան, մեր ուղ-
ղիցիոններ ընկերները չեն զգում այդ, նրանց մեջ տի-
րապետողը սլարովոդականութունն և, պեսսիմիզմը.
նրանք չեն հավատում, թե մեր յերկրում հնարավոր և
սոցիալիզմ կառուցել, նրանց մեջ պեսսիմիստական այդ
աշխարհայացքը զարգացել ձևակերպվել և այնքան
ցայտուն կերպով և դրոշմվել, վոր նրանք չեն կարո-
ղանում տեսնել մեր յերկրում կատարվող տենդային
աշխատանքը. և մեր յերկրի սոցիալիստական շինարա-
րութեան բալանսը լիդերների հասկացողութեամբ «քա-
ղաքական աղջամուղջ» և:

ՈՊՈԶԻՑԻՈՆ «ԱՂՋԱՄՈՒՂՋԸ» ՅԵՎ ԽՍՀՄ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Միանգամայն բնական և, ընկերներ, վոր մեր
յերկրի դրութեան այդ գնահատականից հատուկ յեղ-
րակացութուններ են բղխում պատերազմի նկատ-
մամբ: Յեթե մենք՝ կուսակցութեան ահադին մեծա-
մասնութունը, պատերազմի աճող վտանգին ի պա-
տասխան, ձգտում ենք անպայման մորիլիզացիայի
յենթարկել մեր բոլոր ուժերը, միջազգային բանվոր
դասակարգի ուժերը՝ մեր յերկիրը պաշտպանելու հա-
մար, ապա ուղղիցիայի համար այդ գնահատականից
վորոչ հարցականներ են բղխում պատերազմի նախոր-
յակին. «Իսկ ի՞նչ բնույթ կունենա այդ պատերազմը,
ի՞նչ նշանակութուն կունենա նա ԽՍՀՄ համար: Տըվ-
յալներ չկա՞ն արդյոք, վոր այդ պատերազմի հետե-
վանքներն առավել ևս կվատթարացնեն բանվոր դասա-
կարգի դրութունը մեր յերկրում, ե՛լ ավելի դեպի աջ

կլբարձնեն մեր կուսակցութեան քաղաքականութիւնը :
Իրոք, յեթե ճիշտ է, վոր մեր յերկրում բանվոր դա-
սակարգը յետ է մղվում իր դիրքերից, յեթե ճիշտ է,
վոր մեր յերկրում ավելի ու ավելի յեն աճում տեր-
միդորիանական տարրերը, վորոնք գնալով ավելի մեծ
ազդեցութիւն են գործում մեր կուսակցութեան քա-
ղաքականութեան վրա, վորով և կուսակցութիւնն է/
վերասերվում է, յեթե ճիշտ է, վոր մեր պետութիւնը
վո՛չ սրբաբարեկան քաղաքականութիւն է վարում—
և ինչպէս ասում եր ընկ. Տրոցկին Կոմիւնտերնի Գործ-
կոմում և ընկ. ընկ. Տրոցկին ու Ջինովյեվը ԿՎՀ-ում,
պետութիւնը ավելորդ զիջումներ է անում կուլակ-
ներին, յեթե մեր կուսակցութիւնն ուստրյալովական
նացիոնալ-ուժորմիստական տենդենցներ ունի և մի-
ջազգային սրբաբարեկան-հեղափոխական կուրս չի
բռնել, յեթե այդ ամենը ճիշտ է, ապա ի՞նչ կլինի պա-
տերազմ ծաղելու դեպքում : Կատարյալ իրավունք ունի
յուրաքանչյուր վոք այդ հարցը տալու պատերազմի
վտանգի պրորբլեմը վերլուծելիս, յեթե նա կանգնած
լինի ոպոզիցիայի տեսակետի վրա :

Յեթե մեր կուսակցութեան ղեկավարութիւնն ազ-
գային-ուժորմիստական ուստրյալովական թեքում ու-
նի, յեթե մեր կուսակցութեան մեջ տերմիդորիանական
փթած ողակներ շատ կան, յեթե այժմ մեր կուսակ-
ցութեան կենտկոմը դեպի Ուստրյալովն է թեքել իր
քաղաքականութիւնը, ապա ի՞նչ դիրք պիտի բռնի
այդ կկ-ն պատերազմի ժամանակ : Չի՞ ուժեղացնի ար-
դյոք նա այդ գիծն ե՛լ ավելի, ավելի ևս արագորեն չի՞

կատարվի արդյոք մեր պետական իշխանության վերա-
սերման պրոցեսը պատերազմի ժամանակ :

Յեթե մեր պետության վրա նույն հայացքով դի-
տենք, ինչպես սպողիցիան, ապա չի կարելի բանվոր
դասակարգին կոչ անել, վոր նա անվերապահորեն
պայքար մղի այդ պետության համար : Նա այդպիսի
պետության պաշտպանության չի կանգնի : Յեվ
ԽՍՀՄ-ի պաշտպանությունը—այդ նախատվյալնե-
րով—հարցական է դառնում :

Դեռ ավելին, մի քանի այլ յեզրակացություններ
ևս կարելի չե անել դրանից : Յեթե ընդունենք այն
տեսակետը, վորի մասին յես խոսում եմ, կատարելա-
պես պարզ է, վոր վաղ թե ուշ հետագա յեզրակացու-
թյունն ևս պետք է անել դրանից : Լենինը վաղուց է,
վոր գրել է պատերազմի յերկրորդ շրջանի մասին :
Գրել է, թե կարող են նոր պատերազմներ մղվել Խոր-
հրդային Հանրապետությունների Միության դեմ :
Ինչպես հայտնի չե, նա այն թեզն առաջադրեց, վոր
կապիտալիստական յերկրների հետ մեր ունենալիք
պատերազմի պրոցեսում, մեր կուսակցությունը,
մենք՝ կոմունիստներս, յեւթ պիտի գտնենք վոչ թե
բուրժուական պետության, այլ միջազգային հեղափո-
խության մեջ, այսինքն՝ վո՛չ թե ինքներս պիտի իջ-
նենք չափավոր-ակուրատ բուրժուական դեմոկրատիկ
պետության աստիճանը, այլ կապիտալիստական պե-
տությունների ինտերվենցիայի դեմ մեր պրոլետարա-
կան պետության մղած պատերազմը պետք է վերա-
ծենք միջազգային սոցիալիստական հեղափոխության
պրոցեսի : Հարցի այդ տեսակ ձևակերպումը միանգա-

A 19156

մայն ուղիղ է : Միայն այդ Փորձուն է կոմունիստական և ով ժխտի այդ , նա այլևս կոմունիստ չէ :

Բայց նրանք , ովքեր կարծում են , թե մեզանում գուտ պրոլետարական դիկտատուրա չկա այլևս՝ թեկուզ բյուրոկրատիկ խեղաթյուրումներով , այլ կիսատերմիդորիանական մի պետություն , անխուսափելիորեն պետք է յեղրակացնեն թե՛ պատերազմի ժամանակ այդ պետությունն ավելի ու ավելի կվերասերվի և պատերազմական գործողությունների պրոցեսում , յեւք կփնտրի վո՛չ թե միջազգային հեղափոխության մեջ , այլ մի շարք դիջումներ անելով իր ներքին և արտաքին՝ մանավանդ ներքին թշնամիներին , վերջնականապես վոտ կղնի դասակարգային մի այլ բաղիսի վրա և իր գործը կդրաստի՝ սովորական բուրժուական պետություն դառնալով :

Այս հեռանկարներով է տարված մեր ոպոզիցիան : Ոպոզիցիայի մեր ընկերներն ամեն տեսակ փաստի սուչից են բռնում , վորպեսզի դեթ յերևութապես հաստատեն այն , ինչ վոր կատարվում է նրանց սրտում , այն ինչ վոր բղխում է պեսսիմիզմից սոցիալիզմի կառուցման գործին չհավատալուց : Նրանք վոչ մի առիթ բաց չեն թողնում , ի՛նչ փաստ ուղեք մեջ են բերում , վորպեսզի կարողանան ասել , թե կուսակցության և Սորհրդային իշխանության ներկա ղեկավարությունը հենց այդ ուղղությունն է բռնել . յեթե յերկրի ներսում նա կուլակային քաղաքականություն է վարում կամ մոտ է այդպիսի կուլակային քաղաքականություն վարելու , ապա արտաքին հարաբերությունների բնադավառում նա վարում է անդդային-ոեֆորմիստական տենդենցներով համակված մի քաղաքականություն ,

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՄՈՆԻՍՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊԱՐՏԱՄԵՆՏ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՄՈՆԻՍՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊԱՐՏԱՄԵՆՏ
7/27 1922

այսինքն՝ նա յեւթ ե փնտրում վոչ թե միջազգային սոցիալիստական հեղափոխութեան մեջ, այլ բուրժուական պետութեան և դեպի այդպիսի պետութիւնը տանող ուղիներէ մեջ:

Մենք, ըստ ոպոզիցիայի, առաջնորդվելով ԽՍՀՄ պաշտպանութեան շահերով, մոռացութեան ենք մատնել բանվոր դասակարգին, չհասկանալով, վոր որեցոր ավելի տարվել ենք նացիոնալ-ուֆորմիստական քաղաքականութեամբ: Ինչո՞ւ յենք նստել մենք Անգլո-ուսական կոմիտեյում Պերսելի հետ կողք կողքի: Մեզ կշտամբում են, թե մենք, փոխանակ միջազգային բանվոր դասակարգի հետ դործ ունենալու, ձեռք ենք մեկնել Պերսելի «փթած պարանին»: Թե մենք կոմիտեերնից դուրս ենք անում «ծայրահեղ ձախերին» (Մասլով, Ռուտ Ֆիշեր և այլն), և միևնույն ժամանակ նստել ենք Պերսելի հետ միասին: Յեվ ահավասիկ ձեզ մի ամբողջական պատկեր. յերկրի ներսում՝ սոցիալիստական տարրերի նահանջումը, կուրս դեպի կուլակները. արտաքին քաղաքականութեան մեջ՝ մի փոքր «թեքում» դեպի աջ՝ աջակցութիւն սոցիալ-դեմոկրատական թափթփուքներին, Պերսելներին, Չինաստանի դեներալներին:

Ինքնըստինքյան հասկանալի յե, վոր յեթե ճիշտ լիներ այդ ամենը, ապա պետք էր մտածել, թե ինչ յեղանակով արմատական վերափոխութեան յենթարկել իրերի դոյութիւն ունեցող դրութիւնը: Իսկական հեղափոխականի տեսակետից—յեթե ոպոզիցիայի առածները ճիշտ լինեյին—առաջին յեզրակացութիւնը կլինէր՝ կուսակցութեան պառակտում. յերկրորդը՝ կառավարութեան տապալում և այլն: Յեթե մեր ոպո-

դիցիոն ընկերները դեռ այդ յեզրակացութեան չեն
հանգել, ապա նրանք ընթանում են այդ ուղղութեամբ,
վորպէսզի այդ տեսակետին մոտենան:

Թյուրիմացությունների տեղի չտալու համար յետ
պետք է առաջուց ասեմ, վոր ոպողիցիոն մի շարք վի-
դերներ, և ավելի մեծ չափով այն ընկերները, վորոնք
լիդեր չլինելով, լոկ կողմնակից են ոպողիցիային, մա-
նավանդ բանվորները, սուբյեկտիվ կերպով, այսինքն՝
անձամբ, շատ հեռու յեն այն յեզրակացություններից,
վորոնք անխուսափելիորեն բղխում են իրենց ատած-
ներից:

Պատերազմի պրոբլեմի հետ կապված հարցերն ա-
մենից ավելի սուր ձեւով եր դրել ընկ. Տրոցկին:

Յետ ձեզ արդեն ասել եմ, վոր իրերի այն գնահա-
տականից, վոր տվել է ոպողիցիան, անխուսափելիորեն
սկեպտիցիզմ է ծագում ԽՍՀՄ պաշտպանութեան հար-
ցում: Ոպողիցիոն մեր ընկերների տեսակետը յետ «սոյ-
նական պաշտպանողություն» կանվանելի: Ոպողիցիա-
յի տեսակետը յետ այսպես եմ հասկանում՝ յեթե ԿԿ-ն
իր արդի կուրսը փոխի, ոպողիցիայի առաջարկած
«կուրսը» բռնի, այն ժամանակ ամեն ինչ շատ լավ ըն-
թացք կստանա, այդպիսի մի պետություն, այդպիսի
ԿԿ, այդպիսի կուրս, այդպիսի կուսակցություն կարե-
լի՝ յե պաշտպանել: Իսկ յեթե ԿԿ-ն այդ կուրսը չփոխի,
այն ժամանակ թող ամեն մի բանվոր, ամեն մի բառ-
րակ, դյուղացի հարց տա իրան, թե հարկավո՞ր է ար-
դյոք պաշտպանել այդպիսի պետություն:

Սույն թվի հուլիսի 11-ին ընկ. Որջոնսկիձեյին ու-
ղարկած իր մի նամակում ընկ. Տրոցկին գրել եր.

«Ի՞նչ է պարտվողականությունը: Դա մի քաղաքականություն է, վոր աջակցում է թշնամի դասակարգի ձեռքում գտնված «իր» պետության պարտության: Պարտվողականությունն այլ կերպ հասկանալը կամ բացատրելը ՓալսիՓիկացիա (կեղծիք) կլինի: Յեթե, որինակ, մեկը հայտարարի, թե տղետե վոչ խղճամիտ՝ չպարզալչչիկներին*» քաղաքական գիծը պետք է ցախավելով դեն չպրտվի հենց բանվորական պետության շահերի տեսակետից, դրանով նա յերբեք «պարտվողական» չի դառնում: Ընդհակառակը, արդի կոնկրետ պայմաններում հենց նա՛ յե հեղափոխական պաշտպանողականության հարազատ արտահայտիչը. իդեական - գիբիլը հաղթանակ չի բերի»:

Այլ խոսքով, կկ-ն անարդարացի կերպով է քննադատում ոպոզիցիային: Այն քննադատությունը, ոպոզիցիայի կարծիքով, վոչ այլ ինչ է, բայց յեթե իդեական գիբիլ, վորը հաղթանակ չի բերում, և վորը—յերկրի պաշտպանության շահերի տեսակետից—անհրաժեշտ է ցախավելով դեն չպրտել:

Ապա ընկ. Տրոցկին մի որինակ է մեջ բերում, վոր ցույց է տալիս, թե ի՞նչպես է ըմբռնում նա ՍՍՀՄ-ի «պաշտպանության» նախապատրաստումը: Ընկ. Տրոցկին գրում է.

«Որինակներ, այն ել խրատական որինակներ, կարելի յեր գտնել այլ դասակարգերի պատմության մեջ: Մի որինակ միայն մեջ բերենք: Իմպերիալիստական պատերազմի սկզբին Փրանսական բուրժուազիային գըլ-

*) Ուրիշի գրված քննարկից փոխառություններ անող:

խավորել էր «անդեկ-անառազաստ մի կառավարու-
թյուն : Կլեմանսոյի խմբակն ուղղիցիոն դիրք էր բռո-
նել կառավարության հանդեպ» . . . (այնպես , ինչպես
Տրոցկին ներկայումս ուղղիցիոն դիրք է բռնել) . սակա
շարունակում է .

«Չնայած պատերազմին և ուղմական դրաքնու-
թյան (հասկանո՞ւմ էք , թե ի՞նչ է ակնարկում) , չնա-
յած նույն իսկ նրան , վոր դերմանացիք Պարիզից 80
վերստ հեռավորության վրա էյին կանգնած (Կլեման-
սոն ասում էր . «հենց այդ պատճառով իսկ») , նա կա-
տաղի պայքար էր մղում մանր-բուրժուական թուլա-
մորթության և անվճռականության դեմ՝ իմպերիալիս-
տական վայրագության և դաժանությանն ի պաշտպա-
նություն :

«Կլեմանսոն դրանով չէր դավաճանում իր դասա-
կարգին , այլ ընդհակառակն , ավելի հավատարմա-
բար , ավելի հաստատապես ու վճռականորեն և ա-
վելի խելացի կերպով էր պաշտպանում նրան , քան
Վլովիանին , Պենլեվին և ընկերները : Անցքերի հե-
տագա ընթացքը հաստատեց այդ հանդամանքը :
Կլեմանսոյի խմբակն իշխանության գլուխ անցավ
և ավելի հետեւողական , ավելի ավագակային իմ-
պերիալիստական քաղաքականությամբ ապահովեց
Փրանսիական բուրժուազիայի հաղթանակը : Կայի՞ն
արդյոք , Փրանսիացի այնպիսի լրագրողներ , վո-
րոնք Կլեմանսոյի խմբակը պարտվողական անվա-
նեյին : Հավանական է՝ կային : Բոլոր դասակար-
գերի քարավանում էլ քարշ են դալիս տխմարներ
և բանասարկուներ : Սակայն նրանք միշտ էլ հնարա-

վորութիւնն շունեն համասարապէս նշանակալից
դեր խաղալու» :

Այս ցիտատը պետք է վերլուծել : Ի՞նչ է նշանա-
կում այս պատասխանը , վոր տրվում է ՍՍՀՄ պաշտ-
պանութեան հարցին : Ընկ . Տրոցկին ասում եր . կարելի՞
յե միթե մեզ մեր դասակարգի դավաճան համարել ,
յեթե մենք չենք ուզում ճանաչել մեր կուսակցութեան
արդի կէ-ն : Վո՛չ , չի կարելի : Կարելի՞ յե միթե պաշտ-
պանել կիսով չափ տերմիդորիանական , ուստրյալովա-
կան մի կուրս և կէ-ի ղեկավարութեան տակ դռնված
խորհրդային կառավարութիւնը : Վո՛չ : Բայց ի՞նչ
պետք է անել : Յերկրի պաշտպանութեան շահերի տե-
սակետից պետք է փոխել ներկա կառավարութեան ,
այժմվա կէ-ի կազմը , և այն ժամանակ կարելի յե
պաշտպանել կենտրոնական կուսակցական և խորհրդա-
յին այն կենտրոնական ապարատը , վորը կստեղծվի
այդ «կլեմանսիստական հեղաշրջումի» շնորհիվ :

Կամ այլ կերպ խոսենք . նկատի ունենալով այն ,
ինչ վոր յես ասել եմ իմ զեկուցման հենց սկզբին : Յեթե
ճիշտ է , վոր մեր կուրսը՝ մեր կուսակցութեան աստ-
ղին մեծամասնութեան , արդի կէ-ի կուրսը—թեկուզ
մի տասերորդ մասով տերմիդորիանական է , ապա ինքն-
բատինքյան հասկանալի յե , վոր այդպիսի մի կուրս
պաշտպանելով , մենք վոչ թե պրոլետարական մի պե-
տութիւն , այլ վերասերյալականներին պաշտպանած
կլինեցինք :

Յեվ յեթե պատերազմ լինի , այդ վերասերյալա-
կաններն առավել ևս կվերասերեն խորհրդային մեր
պետութիւնը , մեր կուսակցութիւնը և այլն և այլն :
Այդ պատճառով , հեղափոխութեան համար և հեղափո-

խուլթյունը փրկելու համար, ԽՍՀՄ իր ազդի ձեւով
պաշտպանելու համար, հարկավոր է ներկա կկ-ն նախ
տապալել, ներկա կառավարութեան կազմը փոխել. այս-
ինքն՝ կլեմանսիստական տեսակի մի հեղաշրջում կա-
տարել մեր յերկրում, նույնիսկ այն դեպքում թե
թշնամին մեր հեղափոխութեան կենտրոններին 80 կիլո-
մետր հեռավորութեան վրա կանգնած լինի: Ահա թի-
ինչպես է դրված հարցը մեր առջեւ:

Սակայն դա ԽՍՀՄ-ի անպայման պաշտպանութեան
տեսակետ հո չէ, այլ վորպես թե «բայլչեմիկական»
կլեմանսիզմի տեսակետ: Ընկ. Տրոցկու ասածը հո այն
չէ, թե կենտրոնական կոմիտեյում, մեր կուսակցու-
թեան մեջ նստած են առհասարակ անընդունակ մար-
դիկ. — վո՛չ: Բանն այն է, վոր ոպոզիցիան համաձայն
չէ կկ-ի քաղաքական գծին, ուստի և «կլեմանսիստա-
կան հեղաշրջում» արտահայտութեան տակ, քաղաքա-
կան դասակարգային վորոշ փոփոխութեան և հասկաց-
վում այստեղ:

ՈՊՈԶԻՑԻՈՆ ԻՆԵՈԼՈԳԻԱՅԻ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԱՐՄԱՏՆԵՐԸ

Մեզանից յուրաքանչյուրը դժուրին կըմբռնի, վոր
«կլեմանսիստական» այդ ամբողջ իդեոլոգիայի արմա-
տը թաղված է մի հիմնական հարցի՝ մեր յերկրի եկո-
նոմիկայում կատարված իրողութեաններին զնահատ-
ման հարցի մեջ, թե ճի՞շտ է թե վո՛չ, վոր պետական
արդյունադործութեանը յետ և նահանջում մասնավոր
անտեսութեան ճնշումով: Մենք այն կարծիքին ենք,
վոր դա բացարձակ անհեթեթութեան է: Կարելի չէր
այժմ մի շարք թվեր մեջ բերել, վորոնք ցույց կտային,

Թե պետական արդյունադործության տեսակարար կը-
շիւր բարձրանում է, թե մենք, և՛ մեծածախ և՛ մանրա-
ծախ առևտրի բնագավառում, վերջին տարվա ընթաց-
քում, բավականաչափ հաջողություններ ենք ունեցել,
վոր մենք մասնավորին հույ տալու գործում այս տարի
ե՛լ ավելի առաջ ենք գնացել, քան յերբեվիցե: Ամենքն
էլ շատ լավ դիտեն, վոր մեր պետական առևտրի և
կոոպերացիայի տեսակարար կշիւր վերջին տարին
զգալի չափով բարձրացել է, վոր մի շարք ապարեզ-
ներում մենք մասնավորին յետ մղեցինք նրա շատ ա-
մուր դիրքերից, որինակ՝ հացահատիկների մթերման
գործում: Վերջին տարում, մենք մասնավորի վրա
ներգործում էյինք կրկնակի մեթոդով թե՛ յերկաթու-
ղային տարիֆների բարձրացումով և թե՛ ադմինիս-
տրատիվ կարգադրություններով: Մեզ համար կատա-
րելապես պարզ է այդ հարցը:

Մեզ համար վոչ մի տարակույս չկա, վոր մեր պե-
տության տնտեսական բազան ամրանում է և զարգա-
նում, վոր սոցիալիստական զարգացումը հաճախ ավե-
լի առաջ է անցնում, քան տնտեսական զարգացումը. և
չե՞ վոր դրանից է կախված ամեն ինչ: Յեթե այդ այդ-
պես է, ապա ուրեմն անհեթեթություն է այն հայտա-
բարությունը, թե մեր յերկրում պրոլետարիատը յետ
է նահանջում. անհեթեթություն է պնդել, թե մենք
յենթակա յենք տերմիդորիանական վերասերման. ան-
հեթեթություն են այն բոլոր յեզրակացությունները,
վորոնք բղխում են այդ տեսակետներից՝ մինչև իսկ
«կլեմանսիստական» անալոգիայի կասկածելի «խաղը»:

Ինչ ծագում ունեն, սակայն, ուղղիցիայի այդ
բոլոր տատանումները, վորոնք տեղիք տվին նրան՝

այդպիսի անլուր հակակուսակցական, կարելի չե ասել,
հակահեղափոխական յեղրակացություններ անելու:

Ներկայումս կարելի չե բացարձակ ճշտությամբ,
առանց մաղաչանք անդամ ճշմարտությանը դավաճա-
նելու, ասել, վոր այն ամենը, ինչ վոր ասում էյին
Մյասնիկովն ու «Ռաբոչայա Պրավդա»-ն, այն ամենը,
ինչ վոր առաջադրում էյին սաղմային վիճակում բան-
վորական ուղղիցիայի մի քանի խմբավորումները՝
մանավանդ մենչեվիզմին մոտեցող, այսպես կոչված,
ծայրահեղ ձախերը, այդ բոլորը կրկնում է այժմ միա-
ցյալ ուղղիցիան ընկ. Տրոցկու գլխավորությամբ:
Ընկ. Տրոցկու տված գնահատականից չի՞ բղխում մի-
թե յերրորդ հեղափոխության պրոբլեմը, վորի մասին
խոսում եր «Ռաբոչայա Պրավդա»-ն: Անշուշտ: Ինչպե՞ս
էյին դատում «Ռաբոչայա Պրավդա» խմբակի անդամ-
ները, վորոնք անլեզալ բջիջներ էյին կազմակերպում
մեր կուսակցության մեջ՝ նպատակ ունենալով կռիվ
մղել կուսակցության ու Խորհրդային իշխանության
դեմ: Նրանք ասում էյին. բանվոր դասակարգն իշխա-
նություն նվաճեց. այդ իշխանությունը հետագայում
վերասերվեց, վորովհետեւ մեր յերկրում գյուղացիու-
թյան թիվը մեծ է: Մեր պետական արդյունագործու-
թյան ասպարիզում առաջ յեկավ նոր բուրժուազիայի
մի դասակարգ, վոր տիրապետում է հրամանատարա-
կան բարձունքներին, թե ժամանակ է արդեն կեղծ-
գիկտատուրայից փոխանցնել իսկական գիկտատուրա-
յի, թե անհրաժեշտ է մի հեղափոխություն ևս կատա-
րել՝ գոյություն ունեցող Խորհրդային իշխանության
դեմ: Ահավասիկ յերրորդ հեղափոխության պրոբլեմը:
Այդ տեսակետը քաջալերություն է գտնում նաև կա-

ուցկու կողմից, Լևիի կողմից, և «Սոցիալիստիչեսկի վեստնիկի» կողմից: Վերցնենք հենց մեր վոխերիմ հաստակորդ կաուցկուն: Նա սլատրաստ և նույնիսկ համաձայնելու, վոր մենք իշխանության գլուխ ենք անցել, վորպես բանվորական կուսակցություն: Իսկ ներկայումս, ասում և նա, Սորհրդային Միությունը բյուրոկրատիզմի աճման շնորհիվ, տերրորիստական ուժիմի, ճնշումների շնորհիվ, այնպիսի մի պետություն և դարձել, վորը ցարիզմից ել դեռ ավելի վատ և: Ուստի, պետք է նրան տապալել. այսպես և դատում կաուցկին: Հարկավ, ոպողիցիան այդպիսի յեզրակացություն չի անում ուղղակի (այդ եր պակաս), բայց նա արդեն հետզհետե մոտենում է մենչեվիկական կամ կիսամենչեվիկական այդ տեսակետին:

Պետք է ավելել, դեն գցել «տերմիդորիանականներին», ասում են ոպողիցիոներները: Բայց ներողություն. չե՞ վոր Մարտովն ել 1921 թվականին՝ ՆԵՊ-ի քաղաքականությանն անցնելիս, ասում եր, թե դա Տերմիդոր և, թե Լենինը ավելի ու ավելի արագորեն դեպի Բրյուսևերի 18-ը, դեպի բոնապարտիզմ և ընթանում:

1921 թվականին, Մարտովը կարծում եր, թե ՆԵՊ-ը բայլչեվիկների կողմից տնտեսական կապիտուլիացիա յե բուրժուազիայի հանդեպ, թե այդ կապիտուլիացիային կհետեվի քաղաքական կապիտուլյացիան և մեր կուսակցության առաջնորդ Լենինը բուրժուական մի դիկտատոր կդառնա, մի Բոնապարտ: Այդ որերից՝ 1921 թ. մինչեվ 1927 թիվը, վեց տարի յե անցել արդեն: Մենչեվիկական այդ բարբաջանքների կըրկնելը մտքի խորության կամ որիդինալության ապա-

յուլյց չե՛ հարկավ, սակայն դա նշանակալից և քաղաքա-
կան տեսակետից, քանի վոր մեր կուսակցութեան ներ-
սում ևս կրկնվում են դրանք:

Ոպոզիցիայի տրոցկիզմին մոտենալը բացատրվում
և նրանով, վորից նրա դատողությունների հիմքը տը-
րոցկիստական թեորիան և կազմում ու Ձինովյեվը, Կա-
մենեվը և ուրիշները տրոցկիստ են դարձել, տրոցկիս-
տական հողի վրա վոտ են դրել:

«Լենինգրադի ոպոզիցիայի» մեր ընկերներից վո-
մանք՝ Ձինովյեվը, Կամենեվը և ուրիշները անհեթե-
թություն են համարում մեր այն կարծիքը, թե Տրոց-
կու իդեոլոգիայի մեջ դեռ մնացել են մենչեվիկական
վորոշ տարրեր: Նրանք անթույլատրելի յեն համարում
«փորփրել» Տրոցկու պատմական անցյալը: Կամենեվը
ԿԿ-ի և ԿՎՀ-ի միացյալ պլենումում արտասանած իր
ճառի մեջ ասում էր. «Մի ժամանակ գոյություն ունեւ
պատմական տրոցկիզմ. պատմական այդ տրոցկիզմը
մարտնչում էր բայլչեվիզմի դեմ, բայց նա արդեն ինքը
վերջ դրեց իր գոյության, — այդ իսկ պատճառով մենք
այժմ Տրոցկու հետ համերաշխ ենք ընթանում»:

Ճի՞շտ և այդ: Այդպե՞ս և դործը: Ճի՞շտ և, վոր
Տրոցկին իսկական բայլչեիկ և դարձել: Հարկավ, մենք
այս հարցերն արծարծում ենք վո՛չ թե այն նպատակով,
վոր թակարդը դցենք ընկ. Տրոցկուն կամ խայթենք
նրան անձնպատ: Այդպիսի բան մեզ մաղաչափ անգամ
չի հետաքրքրում: Մեզ հետաքրքրում և սակայն և յեռ
կարծում եմ, վոր մեր կուսակցութեան ամեն մի անդա-
մին պետք է հետաքրքրի հետեվյալը՝ ի՞նչպես բացատ-
րել այն փաստը, վոր տասնյակ տարիներ շարունակ—
թե ընկ. Լենինի որոք և թե մանավանդ նրա մահից հե-

տո—Տրոցկին անվերջ հարձակումներ ե դործում մեր
կուսակցութեան վրա : Այդ վարքագիծը մի արմատ չու-
նի՞ արդյոք : Արդարացի՞ յե արդյոք կամենեվը , թե
Տրոցկին վերջ տվեց իր «սլատմական տրոցկիզմին» :
Վո՛չ : Տրոցկու մեջ , անտարակույս , դեռ սլահսլանվել
և նախկին Տրոցկին : Նրա առաջվա գծերը այնքան ել ա-
տելի չեյին՝ յերբ հեղափոխութեանը բունն փոթորկա-
լից ձեվեր եր ապրում , անմիջական ապստամբութեան,
կամ քաղաքացիական պատերազմի շրջանումն եր . այն
ժամանակները տրոցկիստական գծերն աչքի չեյին ընկ-
նում : Բայց այժմ , սոցիալիզմի համառ , սխառեմատիկ
չինարարութեան ժամանակաշրջանում , Տրոցկու այդ
հին սխալները , կրկին դուրս են ցցվում : ԿՎՀ-ի հու-
նիսի 27 թվակիր արձանագրութեաններն մեջ ընկեր
Տրոցկին հետեվյալ ձեվով ե պատկերացնում իր արդի
և անցյալ քաղաքական Փիղիոնոմիան :

«Յես . . . կարեվորագույն շատ հարցերում պայքա-
րում եյի Լենինի և բայլչեվիկյան կուսակցութեան դեմ ,
սակայն մենչեվիկ չեյի : Յեթե մենչեվիզմը վորպես քա-
ղաքական դասակարգային մի գիծ համարենք ,—և այդ-
պես ել միայն պետք ե հասկանալ—ասպա յես մենչե-
վիկ չեմ յեղել 1904 թվականից սկսած : Յես յերբեք հա-
մաձայն չեմ յեղել մենչեվիզմի հետ՝ հեղափոխութեան
մեջ դասակարգերին վիճակված դերի հարցում» :

Այսպես ե գրում , ավելի ճիշտ՝ ասում ե այժմ ընկ .
Տրոցկին : Տրոցկին հայտարարեց , թե 1904 թվականից
սկսած , նա «յերբեք մենչեվիկ չի յեղել այն հարցե-
րում , վորոնք վերաբերել են դասակարգերի զնահա-
տութեան» , այլ խոսքերով՝ այն , վոր Տրոցկին պաշտ-
պանում եր «լիկվիդատորներին» , վոր նա մենչեվիկներն

հետ միասին մտել եր ուղոստոսյան բլոկի մեջ, ընկ. Տրոցկու կարծիքով յերկրորդական նշանակութիւն ունեցող փաստեր են, վորոնք լոկ կազմակերպչական հարցերին են վերաբերում. իսկ դասակարգերի գնահատութիւն հարցում, նա, վորպէս թե, մենչեվիկներին հետ չի յեղել 1904 թվականից սկսած:

Այսպէս ե գնահատում ներկա Տրոցկին նախկին, պատմական «Տրոցկուն»: Ճի՞շտ են ընկ. Տրոցկու այստեղ ասածները: Վո՞չ: Տրոցկին մենչեվիկներին հետ համակարծիք եր դասակարգերի գնահատութիւն հարցում: Դրա մասին կատարյալ ճշտութեամբ գրել ե ինքը Լենինը:

Ահա թե ի՞նչ ե գրել Լենինը 1915 թ. նոյեմբերին իր մի հոդվածում, վոր կրում ե «Հեղափոխութիւն յերկու գծի մասին» վերնագիրը.

«Հեղափոխական կուսակցութիւն գլխավոր խնդիրն ե՝ պարզել դասակարգերի փոխհարաբերութիւնն առաջիկա հեղափոխութիւն մեջ: Այդ խնդրից խույս ե տալիս կազմակերպչական կոմիտեն (մենչեվիկներին. Ն. Բ.), վորը Ռուսաստանում դեռ հավատարիմ դաշնակիցն ե «Նաչե Դելո»-ին (մենչիկական որդան. խմբ.) իսկ արտասահմանով վոչինչ չնշանակող «ձախ» ֆրագներ ե շարտում: Այդ խնդիրը ճիշտ չի լուծում Տրոցկին „Наше слово“ թերթում, կրկնելով 1905 թ. իր «որիգինալ» թեորիան: Նա չի ուզում խորհել, թե ի՞նչ ե պատճառը, վոր կյանքը տաս տարի շարունակ այդ գեղեցիկ թեորիայի կողքովն ե անցել» . . .

«Տրոցկու որիգիևալ քեորիան յուրացնում ե
բայլշեվիկներից այն լողունգը, վորով կոչ ե ար-
վում պրոլետարիատին վճռական, հեղափոխական
պայքար մղել ե քաղաքական իշխանությունը նը-
վաճել, իսկ մենշեվիկներից՝ գյուղացիության դե-
րը ժխտող տեսակետը...»

«Տրոցկին գործնականում աջակցում ե Ռու-
սաստանի լիբերալ բանվորական պոլիտիկոսներին,
վորոնց համար «ժխտել» գյուղացիության դերը՝
նշանակում ե չցանկալ գյուղացիությունը հեղա-
փոխության կոչել»:

Այսպես ե դնում հարցը ընկ. Լենինը: Նա ասում
եր իշխանությունը բանվոր դասակարգի կողմից նվաճ-
վելու խնդրում Տրոցկին բայլշեվիկներին հետ եր. գյու-
ղացիության նկատմամբ վարվելիք քաղաքականու-
թյան հարցում՝ Տրոցկին մենշեվիկներին հետ եր:

Ի՞նչ նշանակություն ունի գյուղացիության գնա-
հատումը: Միթե դա կարեվորագույն դասակարգերից
մեկի գնահատումը չե՞: Անշուշտ այդպես ե: Յես մի
ցիտա՞տ միայն մեջ բերեցի. սակայն մի՞թե դրանից կա-
տարելապես ակներեվ կերպով չի հետեվում, վոր Լե-
նինը այն կարծիքին եր, թե Տրոցկին 1904 թվականից
հետո յեւ, յերկար ժամանակ մենշեվիկներին հետ համա-
կարծիք եր՝ կարեվորագույն դասակարգերից մեկի՝
գյուղացիության դերի գնահատման հարցում, թե նա
մենշեվիկորեն եր գնահատում այդ դերը:

Այս բոլորն անվիճելի յե:

Այժմ Տրոցկին ասում ե, «յես դասակարգերի
դերի գնահատման հարցում, յերբեք մենշեվիկներին
հետ համամիտ չեմ յեղել»—Ի՞նչ ե նշանակում այդ.

այն, վոր ընկ. Տրոցկին մինչև 1927 թվականի հունիսը
չի ըմբռնել, թե ի՞նչ խոշոր սխալ է գործել նա, հիմ-
նական, եյական մի հարցում՝ գյուղացիության դերի
գնահատման հարցում: Տրոցկին չի հասկացել, նա այդ
հարցում մենչեվիկների հետ համամիտ երև, քանի վոր
նա իր հին սխալները չի խոստովանում՝ վորոչ չափով
ներկայումս ել նրանց հետ է: Ինձ թվում է ընկերներ՝ ր,
քանի Ջինովյեվը, Կամենեվը և «Լենինգրադի ուղղի-
ցիայի» մեր մյուս ընկերներն ասում են թե Տրոցկին
այժմ բոլորովին այն չէ՛ ինչ վոր մենչեվիկների հետ
կապ պահպանած ժամանակ; քանի վոր նրանք, հետե-
վապես, համամիտ են Տրոցկու կողմից ԿՎՀ-ին ներկա-
յացված վերոհիշյալ հայտարարություններին, ապա
ուրեմն նրանք ևս իրենց համար աննկատելի կերպով
Տրոցկու գիծն են բռնում այդ կարեւորագույն քաղա-
քական հարցում: Դրանից ել բղխում են մնացյալ յեզ-
րակացությունները: Մի՞ թե Տրոցկին, յեւակետ ունե-
նալով գյուղացիության դերի վերոհիշյալ գնահատու-
մը, չեր պնդում, թե բայլչեվիկները, գյուղացիության
ու պրոլետարիատի մերձեցման կուրս բռնելով, պրոլե-
տարիատին «ինքնասահմանափակելով» քաղաքականու-
թյուն են վարում (ներկա արտահայտությամբ՝ «վոչ
գուտ դասակարգային քաղաքականություն»), «հենա-
րան» ունենալով հակահեղափոխական մի գործակից՝
գյուղացուն: Այսպես են բնորոշում նրանք բանվոր դա-
սակարգի և գյուղացու բլոկի քաղաքականությունը:
Ընկ. Տրոցկին դեռ այն ժամանակները «նախագուշա-
կում եր», թե բայլչեվիկները բանվոր դասակարգի շըն-
քից կկապեն հակահեղափոխական մուժիկին, վերջնիս
իրենց գործակիցը կդարձնեն և այդպիսով՝ բանվոր

դասակարգը պետական իշխանություն նվաճելուց հետո, իրենց հակահեղափոխական հատկությունները դարձացնելով, կորստի կմատնվեն: Այժմ ել դեռ, յերբ ընկ. Տրոցկին բավականաչափ չի հասկացել—կամ ավելի ճիշտ բուրրովին չի հասկացել իր այն ժամանակվա սխալի խորությունը—այդ վերջը կը ծուծ ե նրան շարունակ: Ինչպե՞ս ե հասկանում նա ներկա դրությունը:

Թե՛ նա և թե՛ նրան հարած Ջինովյեվը, կամենյեվը և ուրիշները արդի դրության մասին այնպիսի մի տեսակետ ունեն, վորն զգալի չափով մոտենում և սոցիալ-դեմոկրատների տեսակետին: Այդ այն հայեցակետն է, վորի մասին մենք բազմիցս խոսել ենք 14-րդ համագումարում տեղի ունեցած դիսկուսիայի ժամանակ: Այս հայեցակետի համաձայն, մեր յերկիրը հետամնաց մի յերկիր է, մեղանում ահագին թվով գյուղացիություն կա, բանվոր դասակարգը մի բարակ միջնախավ և կազմում միայն, մենք չենք կարող ինքներս սոցիալիզմ կառուցել, մենք կարող ենք միայն մի առժամանակ դիմանալ, կարող ենք մեկը մյուսի յետեվից դիջումներ անել մեր կիսադաշնակիցներին կամ բացարձակ դասակարգային թշնամիներին: 1921 թվականին—ասում են նրանք—մենք մի խոշոր վոսկր նետեցինք գյուղացիության ու նեպմանների առջեվ, վորով և կարողացանք պահպանել մեր ձեռում իշխանությունը: Հետագայում մենք հարկադրված եյինք իրար յետեվից վոսկր նետել մեր դասակարգային հակառակորդների առջեվ իշխանությունը մեր ձեռից բաց չթողնելու համար: 14-րդ կոնֆերենցիայի շրջանում մի վոսկր ևս նետեցինք. 14-րդ համագումարից հետո՝ մի վոսկր ևս, և այդպես

անում, վորպեսզի կարողանանք փրկել մեզ՝ վորպես
քաղաքական մի իշխանություն, վորի հիմքը անգաղար
վորփրում են մեզ թշնամի խավերը և առաջին հերթին
դյուղացիությունը: Վորովհետև միջազգային-հեղա-
փոխությունը վրա չի հասնում, մենք խեղդվում,
կորստի յենք դիմում վորպես պրոլետարական մի պե-
տություն:

Նախագրելով, վոր մենք մեր հեռամնաց յերկրում
չենք կարող սոցիալիզմ կառուցել, վոր մենք բավակա-
նաչափ ներքին ուժեր չունենք սոցիալիզմ կառուցելու
համար—մի նախատվյալ, վոր սոցիալ-դեմոկրատական
բնույթ ունի—ընկ. Տրոցկին զալիս և այն յեզրակացու-
թյան, թե մենք կորստի յենք դիմում, թե մենք վերա-
սերվում ենք, վերասերվում և կկ—ի կուսակցական ղե-
կավարությունը և այլն, թե այդ պատմականորեն ան-
խուսափելի մի պրոցես և:

Այդ հայեցակետից ել բղիտում և պատերազմի դեպ-
քում կիրառվելիք նրա «կլեմանտիստական» որիենտա-
ցիան: Յեթե ուստրյալովական թեքում ունեցող բայլ-
չեվիկյան կկ—ն ղեկավարի պետությունը պատերազմի
ժամանակ, ապա նա՝ այդ կկ—ն ավելի ևս կթեքվի դե-
պի ուստրյալովականություն, ել ավելի զիջումներ կա-
նի կուլակին, նեպմանին և յելք կփնտրի վնչ թե մի-
ջազգային հեղափոխության մեջ, այլ ուստրյալովակա-
նազգային ուփոքրմիզմի մեջ: Հետեվապես, Տրոցկու
կարծիքով, վճռական «պրոլետարական հեղափոխա-
կանները» պետք և նույնքան հանդուգն լինեն պետու-
թյան ղեկավարությունը փոփոխելու դործում, վոր-
չափ հանդուգն ու համարձակ եր կլեմանտին բուրժուա-
զիայի թուլամորթ խավերի նկատմամբ: Դա յե, վոր-

պես թե, այն միակ ուղին, վորը կարող է փրկել պրո-
լետարական հեղափոխութեանը :

Այդ ամբողջ «պլանը» կառուցված է վո՛չ լենինյան
տեսակետի վրա : Նա սպացուցում է, վոր ընկ. Տրոց-
կին միանգամայն չի ըմբռնում բանվոր դասակարգի և
գյուղացիութեան փոխադարձ մերձեցումը, վոր նա հա-
մոզված է, թե անկարելի յե մեր յերկրում սոցիալիզմ
կառուցել, դրանից ել համոզված կերպով յեզրակաց-
նում է, թե մենք անպայման վերասերման կենթարկ-
վենք, յեթե հենց այժմ իսկ պետական ոգնութեան չըս-
տանանք այլ յերկրների հաղթանակ տարած բանվոր
դասակարգի կողմից :

Ձեվակերպման տեսակետից այդ ըմբռնումը շատ
ուաղիկալ բնութի՛ ունի՝ ավելի ուժով հույ տվեք կու-
լակին, դեն չպրտեցեք ամեն տեսակ տերմիդորիանա-
կան դիրիլը, և այլն : Բայց այդպես թվում է միայն :
Այդ իդեոլոգիայի կորիզը փտած է :

Քաղաքական այդ իդեոլոգիայի կորիզն այն է, թե
մենք նահանջում ենք, թե հաղթահարված ենք, թե
մենք վերասերվում ենք, թե բանվոր դասակարգն ընդ-
հանրապես չի կարող մեր յերկրում հաստատ հող գտնել
իր վրա՛ն տակ՝ վո՛չ քաղաքականապես, վո՛չ և
տնտեսապես, այլ խոսքով՝ այդ ամբողջ թեորիան
կառուցված է սոցիալ-դեմոկրատական տեսակետի
վրա, մի տեսակետ, վորի համաձայն, բան-
վոր դասակարգը, ըստ եյութեան, չպետք է դենք բարձ-
րացներ Հոկտեմբերին, վորովհետեւ մեր հետամնաց
յերկրում խոսք անգամ չի կարող լինել սոցիալիստա-
կան հեղափոխութեան մասին, վորովհետեւ մեր հեղա-
փոխութեանը միայն բուրժուական կարող էր լինել :

վորով հետեւ բակունինական-լենինյան ուսուցիկ ցնո-
րամտությունն և Ռուսաստանի պես հետամնաց մի յեր-
կրում սոցիալիստական հեղափոխություն հարուցել,
և այլն:

Սոցիալ-դեմոկրատական այդ բարբաջանքներն
ընկ. Տրոցկին դուրս և տալիս տարին կամ 6—8 ամիսը
մի անգամ. և ահա նույն այդ բարբաջանքները, սոցիալ-
դեմոկրատական այդ իդեաների շիլափլափն ընկ. Տրոց-
կին հրամցնում և մեր կուսակցությանը՝ վորպես նո-
րագույն հայտնությունը տրոցկիզմի, վորը կոչված և
փրկելու տերմիդորիանականության մեջ ընկղմած պը-
րուխտարական աշխարհը:

Մենք սլետք և ցավոք սրտի արձանագրենք, վոր
այնպիսի հին բայլչեվիկներ, ինչպես Կամենյեվը, Ջի-
նովյեվը և ուրիշներն են, նույնպես խճճվել են տրոց-
կիզմի այդ թակարդի մեջ, բոլորովին չհասկանալով,
վոր, ըստ եյության նրանց մոտ վոչինչ չի մնացել հար-
ցի լենինյան ըմբռնումից:

Յեւ յեթե մեր Կենտրոնական Կոմիտեն վստահ
կերպով պաշտպանում և այժմ իր դիրքերը, այդ տ-
նում և նա այն խոր համոզումով, վոր մենք գյուղա-
ցիության նկատմամբ ճիշտ քաղաքականություն բա-
նեցնելով, վերջին մեկ և կես տարվա մեջ կարողացանք
փոխել դասակարգերի փոխհարաբերությունը մեր
յերկրում—բայց վոչ թե այն ուղղությամբ, ինչպես ո-
ւղղիցիան և կարծում, այլ հոգուտ պրուխտարական
դիկտատուրայի: Յեթե 14-րդ կոնֆերենցիայի և 14-րդ
համագումարի որերին համարյա բոլոր գյուղերից լու-
րեր եյին գալիս, թե գյուղացիությունը մեզ հակառակ
և տրամադրվում (ընկ. Ջինովյեվն այն ժամանակ պատ-

րաստ եր շատ հեռու նահանջել, նա պատրաստ եր ան-
կուսակցական գյուղացիների Փրակցիա ստեղծել և
այլն), ապա այժմ արդեն մեր կուսակցությունը և նրա
կենտրոնական կոմիտեն, լենինյան ուղիղ գիծ բռնած
լինելով գյուղացիության հանդեպ, հսկայական հաղ-
թանակ տարան այդ Փրոնտում՝ ամրացնելով բանվոր
դասակարգի ու գյուղացիության բլուկը, ամրացնելով
մեր յերկրում պրոլետարական դիկտատուրան. նրանք
դրանով իսկ կարեվորագույն յերաշխիք տվեցին, վոր
իմպերիալիստները մեզ վրա հարձակվելու դեպքում
հաղթանակը մերն է: Վորովհետև կատարյալ անհե-
թեթություն կլիներ մտածել, թե կարելի չէ ՈՍՀՄ-ն
բիչ թե շատ հաղթական կերպով պաշտպանել իմպե-
րիալիստական պետություններից՝ առանց բանվորա-
գյուղացիական բլուկն ամրացնելու: Այդպես, բանվոր-
ա-գյուղացիական բլուկը վոր թե տրոցկիստարար,
ըստ ոպոզիցիայի, այլ լենինարար ըմբռնելով, մեր
կենտկոմը, մեր կուսակցությունը և ՈՍՀՄ-ի կառա-
վարությունը խոշորագույն հաջողություններ են ձեռք
բերել վերջին մեկ և կեսից մինչև յերկու տարում և դը-
րանով իսկ լենինարար նախապատրաստվել են մեր
յերկրի պաշտպանության համար:

Ոպոզիցիայի հայտարարությունից դուք գիտեք,
թե նա ինչպես յետ նահանջեց Տերմիդորի հարցում:
Ոպոզիցիան միացյալ պլենումում յեկավ կկ-ի վրա
հարձակում գործելու, մեղադրելու մեր կուսակցու-
թյան կկ-ը, թե վերջինս տերմիդորիանական կուրս է
բռնել: Սակայն պլենումում, Տերմիդորի շուրջը բռն-
կած դիսկուսիայից հետո, ոպոզիցիան իրեն ջարդված,
իդեյորեն ջախջախված զգաց: Պլենումի հարվածների

տակ , սպողիցիան հրաժարվեց Տերմիդորի հարցն այդ տեսակ ըմբռնելուց , ընդունելով , վոր Տերմիդորը գոյություն ունի , սակայն վոչ թե մեր կուսակցության կկուամ , այլ յերկրի մեջ :

Դուք շատ լավ եք հասկանում , թե ի՞նչ նշանակություն ունի տեսակետի այդ փոփոխումը : Յեթե ասենք , թե տերմիդորիանականությունը կենտրոնումն է , այդ նշանակում է , վոր վերասերյալականները կենտրոնումն են : Իսկ յեթե ասենք , վոր յերկրում Տերմիդորի տարրեր կան , նշանակում է յերկրում գոյություն ունեն հակահեղափոխական տարրեր : Հարկավ , հակահեղափոխական ուժեր կան մեր յերկրում , դասակարգերը մեզանում չեն վերացված , մեզանում կա բուրժուազիա , կա նոր բուրժուազիա , գոյություն ունի կուլակություն , կան բուրժուական ինտելիգենցիայի տարրեր , վորոնք մեզ թշնամաբար են տրամադրված , և այլն :

Հրաժարվել այն թեզից , թե Տերմիդորը կկի մեջ է նստած և ընդունել , թե տերմիդորիանակությունը յերկրի մեջ է գտնվում—դա բավականին մեծ նահանջ է սպողիցիայի կողմից :

Սակայն սպողիցիան իր Ֆորմուլայի մեջ մի յելակետ է թողել , վորը նրա համար պահեատի դենք է ծառայելու կուսակցության վրա նորանոր հարձակումներ գործելու համար : Այդ յելակետն այն մեղադրանքն է , թե կկ-ը բավականաչափ դիմադրություն չի ցույց տալիս մեր յերկրի տերմիդորիանական տարրերին :

Այդպես նահանջեց սպողիցիան և՛ Տերմիդորի հարցում , և՛ ԽՍՀՄ-ի պաշտպանության հարցում , և՛ «կլեմանսիզմի» հարցում : Սպողիցիան կկ-ի պլենումում բացված դիսկուսիայից հետո , հարկադրված էր ուղ-

դակի ասել, վոր նա անպայման կողմնակից է մեր սոցիալիստական հայրենիքի պաշտպանության :

Նա ասաց, թե անպայման կողմնակից է ԽՍՀՄ-ի պաշտպանության, բայց բավականաչափ վճռականությամբ չտարորոշվեց Տրոցկու «կլեմանսիստական» թեզից, վորովհետեւ նա չէր ուզում բոլորովին դավաճանել իր լիդերին՝ Տրոցկուն :

Այդ բոլոր հարցերում կատարելապես և անվերապահորեն նահանջելով, ուղղիցիան հրաժարված կլինի արոցկիզմի սկզբունքներից :

Այդ հրաժարման է կոչում կուսակցությունը բոլոր ուղղիցիոներներին :

ՌՊՈԶԻՑԻԱՅԻ ԲԼՈԿԸ ԿՈՄԻՆՏԵՐՆԻՑ ՎՏԱՐՎԱԾՆԵՐԻ ՀԵՏ

Այժմ, ընկերներ՝ յես անցնում եմ այն հարցերին, վորոնք վերաբերում են մեր յերկրի պաշտպանության կոմունիստական ինտերնացիոնալի գործունեյության, ապա և ուղղիցիայի կողմից դրանց վերաբերյալ առաջարկություններին :

Ներկա զեկուցման մեջ յես կանգ չեմ տունի մեր յեղբայրական կուսակցությունների գրության վերաբերյալ հարցերի վրա, վորովհետեւ այդ խնդիրները լրավականին սպառիչ կերպով լուսարանվում են մեր պարբերական մամուլում : Սակայն յես անհրաժեշտ եմ համարում ծանրանալ այն հարցերի վրա, թե ի՞նչպես և վերաբերվում ուղղիցիան կոմինտերնի քաղաքականության, ինչպես և վերաբերվում կոմինտերնից վրասարված խմբակներին :

Դուք, ընկերներ՝, դիտեք, վոր կկ-ն սպողիցիային, սրիչ հարցերի հետ միասին, առաջադրել և նաև Ռուս Թիշերի ու Մասլովի խմբակից հրատարակելու հարցը: Ռուս Թիշերի խմբակի հարցն իր պատմությունն ունի: Մի քանի տարի սրանից առաջ հրատարակված էր գերմանական Կոմկուսի մի նամակը, վորով համարվորվում էր Ռուս Թիշերի և Մասլովի հեռացումը գերմանական Կոմկուսի ղեկավարությունից, հեռացում, վորին համամիտ էր այն ժամանակ նաև ընկ. Ջինովյեվը: Ինչպես էլինք բնորոշել մենք, ընկ. Ջինովյեվի հետ միասին, այդ խմբակը, վորն ակնհայտորեն հեռանում էր Կոմիստերնից:

Ամեն վոք կարող էր կարդալ Կոմիստերնի 4-րդ պլենումի բանաձևվը, այն պլենումի, վորն աշխատում էր ընկ. Ջինովյեվի անմիջական ղեկավարության ներքո: Այդ բանաձևվի մեջ ուղղակի ասված է, թե Ռուս Թիշերի և Մասլովի խմբակը ԽՍՀՄ-ի քաղաքականության հակաբայլչեվիկյան գնահատություն և տալիս, Կոմիստերնի քաղաքականությանը՝ հակաբայլչեվիկյան, հակալենինյան գնահատություն և տալիս, պնդելով, թե Կոմիստերնը գեպի «աջ» է գնում:

Ահա՛, թե վորտեղից սկսվեց: Դրանից հետո, այդ խմբակն ավելի ու ավելի յեր հեռանում կամ ունիզմից: Ընկ. Ջինովյեվը համաձայն էր, վոր այդ խմբակը հակաբայլչեվիկյան, հակալենինյան քաղաքականություն և վարում: Ռուս Թիշերին և Մասլովին վտարեցին կուսակցությունից: Այդ ժամանակ փաստորեն պատակատում առաջացավ գերմանական կոմկուսի շարքերում «ույլտրա-ձախերը» իրենց համար ջոկ կուսակցություն կազմակերպեցին և սկսեցին «Die Fahne d. Kommunismus»

(«Կոմունիզմի դրոշը») անուսով հակակոմունիստական թերթ հրատարակել: Հենց այդ «Կոմունիզմի դրոշն» և վոր այժմ մեր ուղղակիացի կենտրոնական որդանն և դարձել:

ՏԳ-ի ուղղակիացի դրությունն այժմ արդեն լույս և տեսնում այդ հակահեղափոխական թերթուկի մեջ: Չկա վո՛չ մի քիչ թե շատ նշանակալից ճառ՝ արտասանված մեր ուղղակիացի «ուլտրա-ձախ» լիդերների կողմից, վոր չհրատարակվի այդ հրատարակչության կողմից: Խմբագրությունը դրանք բոլորը տպագրում է և դեռ էժանացրած գնով էլ վաճառում: «Ուլտրա-ձախերը» ներկայումս գինովյեվական, տրոցկիստական մի կուսակցություն են ներկայացնում, վորը դիրեկտիվներ և ստանում մեր ուղղակիացից և վերջինս կողմից էլ դեկավարվում:

Ճիշտ է «Կոմունիզմի դրոշ»-ում Չինովյեվի ու Տրոցկու հողվածներն ու ճառերը չեն, վոր տպագրվում են, այլև Ռուս Ֆիշերի և Մասլովի թխած սեպհական դործերը: Այդ վերջին տեսակի գրվածքներում ուղղակի հայտարարվում է, թե մեզանում կառավարում է Ստալինյան Ֆրակցիան, և վոչ թե կուսակցությունը, թե Կենտկոմը տերմիդորիանական մի կազմակերպություն է, թե Ստալինը—Նոսկին է, այսինքն՝ բանվորների գահիճը և այլն: Մի ժամանակ նրանց բռնած վճռական կուրսն էր, վորքան կարելի չե շատ ցեխ չպրտել ԽՍՀՄ-ի վրա: Վերջին ժամանակները նրանք մի քիչ փոխել են իրենց տակտիկան՝ նրանք ուղղակի ԽՍՀՄ-ի վրա ցեխ չեն նետում, վորովհետև բանվորները կշվացնեն, կխայտառակեն նրանց. բայց դրա փոխարեն նրանք ստում են, մենք պետք է մեր կյանքը գոհենք ԽՍՀՄ-ի

Համար, սակայն կամուսնիստական կուսակցութիւնը դանդաղեց և նրանց նուսկեների, Շեյդեմանների ղեկավարութեան ներքո և այլն: Բայց չե՞ վոր մեր կուսակցութիւնն անբաժանելի յե ԽՍՀՄ-ից և քանի վոր բանավորական մի ժողովում հաշիվ չկա ԽՍՀՄ-ի վրա հարձակվելու, ուստի հարվածներն ուղղվում են կուսակցութեան դեմ:

Տեսե՛ք, թե ինչպե՞ս է յին բնորոշում մեր կուսակցութիւնը «ուլտրա-ձախ» հակահեղափոխականներն անցյալ տարվա վերջերին:

«Փաստորեն բայլշեվիկներն ունեվոր դասակարգերի գործադիր կուսիտեն են ներկայացնում նրանք կառավարիչներն են ունեվոր դասակարգերի, վորոնք կապիտալիզմ մացվելու շնորհիվ, առանց արյունհեղութեան ձեռք գցեցին իշխանութիւնը»:

Դեռ վերջերս եր՝ հուլիսին, վոր Ռուս Ֆիշեր Մասլովի որգանը հետեվյալ կերպ եր բնորոշում մեր կուսակցական ղեկավարութեան քաղաքականութիւնը.

«ԽՍՀՄ-ի արդի ղեկավարների վողջ քաղաքականութիւնը հակահեղափոխութիւնն է սնուցանում: Հակահեղափոխութիւնը լեզալ ուղիով են սնվում»:

ԽՍՀՄ-ի պակաս «պաշտպաններն» են նրանք:

Ուլոգիցիան, հոկտեմբերի 16-ի իր հայտարարութեան մեջ գրել եր, թե նա հանդիսավոր կերպով պարտավորվում է չպաշտպանել կուսակցութեանից վտարված այդ խմբակին՝ վո՛չ ուղղակի, վո՛չ ել անուղղակի կերպով:

Այժմ նա իր այդ խոստումը «կատարեց» այնպիսի

մի ձեզով, վոր այդ հակահեղափոխական կուսակցու-
թյան կենտրոնական որդանն իր կենտրոնական որդանն
է դարձնում :

Մյուս կողմից՝ սպողիցիան պաշտպանում է Ծրան-
սիայում առաջացած Սուվարին-Մոնտա-Ռոսմեր աջ
խմբավորումը :

Վերջինս «Կոմունիստ» անունով մի բյուլլետենն է
մի թերթուկ է հրատարակում, վորը «Պրոլետարական
հեղափոխություն» անունն է կրում : Սուվարինի հր-
ատարակած այդ բյուլլետենի վերջին համարներից մե-
կում ասված է, թե ԽՍՀՄ այլևս բանվորական պետու-
թյուն չէ, թե մեղանում միմիայն սոցիալիստական
տենդենցներ են մնացել, թե մեր կուսակցությունը կու-
լակային դիժ է բռնել և այլն :

Ծրանսիական աջերը, ընդհանուր առմամբ նույնն
են ասում, ինչ վոր գերմանական «ուլլտրա-ձախերը» :

Ավելորդ չի լինի նշել, թե Սուվարինի որդանի
ստացած նյութական աջակցությունը - բուրժուական
աղբյուրներից է բղխում, վոր փաստացի հաստատ-
ված է :

Գուրս է դալիս, վոր սպողիցիան կասկեր է հաս-
տատում, զողվում է Կոմինտերնից վտարված այն հա-
կահեղափոխական տարրերի հետ, վորոնք պայքար են
մղում Գերմանիայի և Ծրանսիայի կոմունիստների
դեմ : Գուրս է դալիս, վոր սպողիցիան սղտաղործում
է հակահեղափոխական մի կուսակցության որդանը՝
մեր կուսակցության և Կոմինտերնի վրա հարձակում-
ներ գործելու համար :

Գուք հիշում եք, ընկերներ՝, վոր սպողիցիայի լի-
զերները հոկտեմբերի 16-ի հայտարարությամբ, հան-

դիտարկելու կերպով խոստացել էին՝ սահմանազღծվել կոմիտեերնից վտարված խմբակից : Սակայն նրանք գործնականում վոչ միայն չսահմանազღծվեցին այդ խմբակից , այլ դեռ սերտագույն կապեր հաստատեցին նրանց հետ՝ թե՛ իդեական , թե՛ կազմակերպչական : Այժմ նրանք հարկադրված էին այդ հարցում յետ նահանջել . նրանք հայտարարեցին , թե կազմակերպչորեն վտարվածների այդ խմբակներից սահմանորոշվում են , սակայն ընդդժեցին , թե այդ անում են ակամայից , յենթարկվելով հրամանին , թե պետք է վտարվածներին յետ ընդունել կոմիտեերնի շարքերի մեջ և այլն : Կարելի՞ յե բավարար համարել ուղղիցիայի հայտարարության այդ մասը : Վո՛չ մի դեպքում : Մենք չպետք է մոռանանք , վոր ուղղիցիան այստեղ ևս կուսակցության դեմ «քար է պահել իր ծոցում» :

ՉԻՆԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՊՐՈԲԼԵՄԸ ՅԵՎ

ՈՊՈՉԻՑԻՈՆ ԲԼՈԿԸ

Հիմա յես ուզում եմ կանգ առնել չինական հեղափոխության մի քանի պրոբլեմների վրա : Ինձ թվում է , թե մեր և ուղղիցիայի միջև տիրող գլխավոր տարբերությունը—վոր պարտավոր է հասկանալ մեր կուսակցության ամեն մի անդամ—հետեվյալն է :

Չինական հեղափոխության ասպարիզում չեր կարելի գործել միշտ այնպես ինչպես գործում էին բայլշիվիկները 1905 թվին : Յեթե այս հարցը ըմբռնենք իր վողջ խորությամբ , այն ժամանակ դյուրին կերպով կհամոզվենք , թե վորքան ճիշտ է յեղել մեր տակտիկան չինական հեղափոխության նկատմամբ (թեև մտոնակի

սխալներ պատահել են) և վորքան սխալ և յեզել մեր
ոպոզիցիայի «գիծը», վորի համաձայն շինական հե-
ղափոխության մեջ պետք էր կիրառել նույն այն տակ-
տիկան, վոր մենք գործադրել էինք 1905 թվականի հե-
ղափոխության մեջ:

Նախ և առաջ յես ուզում եմ հետեւյալ հարցը դնել:
Առաջին հայացքից թվում է, թե ոպոզիցիայի արդու-
մինդացիան (պատճառաբանությունը) ըստ յերեւոյ-
թին, վորոչ չափով համոզիչ է: Կկ-ի և Կոմինտերնի
վարած քաղաքականության ներքո, շինական հեղափո-
խությունը, համենայն դեպս, ժամանակավոր պար-
տություն է կրել: Իսկ յերբ մարդիկ, կազմակերպու-
թյունները, դասակարգերը պարտություն են կրում,
հակամայից հարց է ծագում, թե կիրառված տակա-
կան, քաղաքականությունը չէ՞ր արդյոք այդ պարտու-
թյան պատճառը: Հենց ինքը, պարտության փաստը,
վորոչ հակում է ստեղծում վերագնահատելու այն
տակտիկան, վորը գործադրված է յեզել:

Բացի այդ, կարո՞ղ է, հո, այնպիսի տպավորու-
թյուն ստացվել, թե ոպոզիցիայի դատողությունը չա-
փազանց ոադիկալ բնույթ է կրում, վոր նա, կարծես,
բայլչեվիկորեն է դատում: Ոպոզիցիան ասում է. ի՞նչ
կարիք կար խնամիություն հաստատել ինչ վոր բուր-
ժուազիայի հետ: Հարկավոր էր «զուտ դասակարգու-
յին», «պրոլետարական» գիծ բռնել, պետք էր հենց
սկզբից խորհուրդներ ստեղծել, ինչպես մեզանում, և
վոչ թե բարեկամություն հաստատել Գոմինդանի, ա-
մեն տեսակ գեներալների հետ, ինչպես Չան-Կայ-Շին և
նմաններն են. մենչեվիկական տակտիկա վարելով,
պետք չէր բուրժուազիայի հետ բլոկ հաստատել, վորը

պարտութեան հասցրեց: Պետք էր բացահայտ շիտակ
դասակարգային գիծ բռնել, առանց բուրժուազիայի
հետ բլուկ կազմելու—այդ դեպքում ամեն ինչ լավ կլի-
ներ:

Այս խոսքերն, ընկերնե՛ր, չափազանց ուղիկալ են
հնչում և նույնիսկ համոզիչ են թվում այնպիսի մարդ-
կանց համար, վորոնք չեն առաջադրել չինական հե-
ղափոխութեան առանձնահատկութեաններին հարցը,
վորոնք չեն կարգացել Լենինի գրածները գաղութային
յերկրների ազգային հեղափոխութեան առանձնահատ-
կութեաններին մասին: Յես պիտի կրկնեմ այն, ինչ վոր
ասել եմ կհ-ի պլենումում իմ տված գեկուցման մեջ.
Չինաստանում տեղի ունեցած անցքերն առաջին անգամ
առաջադրեցին կիսագաղութային յերկրի հեղափոխու-
թեան պրոբլեմը՝ իր ամբողջ ծավալով: Մինչեւ այժմ
մենք լուծում եյինք այլ և այլ հեղափոխութեաններին
հետ կապված տակտիկական պրոբլեմները՝ գերմանա-
կան, ավստրիական, հունգարական և վերջապես, մեր
հեղափոխութեան հետ կապված տակտիկական պրոբ-
լեմները: Պետք է ասեմ, վոր մենք, հարկավ, ընդհա-
նուր ձեւով քննում եյինք նաև արեւելեան հեղափոխու-
թեան պրոբլեմները, սակայն վո՛չ ամբողջ կոնկրետու-
թեամբ, չեյինք վորոշել, թե ի՞նչպես պետք է կատարել
այդ հեղափոխութեանը, ի՞նչ պայմաններում և ի՞նչ-
պիսի լուրջագներով:

Նախ և առաջ քննենք ոպոզիցիայի առաջադրած
դիտավոր արդումենտը: Ամենքին էլ հայտնի յե, թե
ինչպե՞ս էր ըմբռնում Լենինը Ռուսաստանի բուրժուա-
կան դեմոկրատիկական հեղափոխութեան հարցը: Ի՞նչ-
պես եյին դատում մենչեւիկները մեր հեղափոխութեան

մասին : Նրանք ասում եյին՝ այդ հեղափոխութեանը
բուրժուական հեղափոխութեան է : Նա ուղղված է
Ֆեոդալ ուժերի, ցարական ինքնակալութեան դեմ
Քանի վոր դա բուրժուական հեղափոխութեան է, ասում
ուրեմն բուրժուազիան պետք է, վոր հեղափոխական
ուժ հանդիսանա, ուստի բանվոր դասակարգը պետք է
աջակցի այդ բուրժուազիային, բանվոր դասակարգը
պետք է համաձայնութեան դա, բլոկ կազմի լիբերալ
բուրժուազայի հետ : Այդ եր պատճառը, վոր մենչեվիկ-
ները ընտրութեաններ ժամանակ ձեռք եյին բռնում
կադետներին, բլոկ եյին կազմել նրանց հետ, «պատաս-
խանատու մինիստրութեան» լողունդն եյին բաց թողի :

Ի՞նչ եյին ասում բայշեվիկները և ի՞նչպես եր դը-
նում հարցը Լենինը : Ընկեր Լենինն ասում եր. մեկ
յերկրի հեղափոխութեանը բուրժուական է, այդ ճիշտ
է. սակայն բանվոր դասակարգը դյուրացիութեան հետ
դաշն կնքած՝ պետք է այդ հեղափոխութեանը բուր-
ժուազիայի դեմ ուղղի, վորովհետև մեր յերկրում, չը-
նորհիվ դարգացման ուրույն պատմական պայմանների,
վորով հապաղել է բուրժուական հեղափոխութեանը,
բանվոր դասակարգը հանդես է գալիս վորպես ինքնու-
րույն մի ուժ, մեր լիբերալ բուրժուազիան անխուսա-
փելիորեն կղավաճանի հեղափոխութեան հենց սկզբից.
այդ իսկ պատճառով պրոլետարական կուսակցութեան
խնդիրը վո՛չ թե լիբերալ բուրժուազիայի հետ բլոկ
կազմելն է, այլ նրան մերկացնել, վո՛չ թե աջակցել լի-
բերալ բուրժուազիային, այլ ուղղակի կռիւ մղել նրա
դեմ :

Մենչեվիկները բռնած գծին՝ պրոլետարիատի ու
լիբերալների բլոկին—բայշեվիկները հակադրեցին

բանվոր դասակարգի և դյուշաացիութեան բլոկը՝ ուղ-
ղված ցարիզմի և հակահեղափոխական լիբերալ բուր-
ժուազիայի դեմ: Յեւ ահա, ընկ. Տրոցկին ու ոպոզի-
ցիան 1905 թ. բայլշեվիկական այդ տակտիկան փոխա-
դրում են չինական հեղափոխութեան վրա և ասում են.

«Չե՞ վոր բայլշեվիկներն ուսուցանում են, թե անհրա-
ժեշտ է կռիւ մղել լիբերալ բուրժուազիայի դեմ. իսկ
ձեր արածն ի՞նչ է, դուք բլոկ ենք կազմել լիբերալ
բուրժուազիայի հետ: Ուստի, բայլշեվիկները վերջ ի
վերջո հաղթող հանդիսացան ուսական հեղափոխու-
թեան մեջ, իսկ դուք ձեռից բաց թողիք պատահութեան
նր և անհաջողութեան հանդիպեցիք, դավաճաններ սը-
նուցիք, վորոնք լքեցին չինական հեղափոխութեանը,
վորովհետև դուք մենշեվիկական գիծ ենք տանում»:

Այս է, ահավասիկ, ընկ. ընկ. Տրոցկու, Չինովյե-
վի և մի շարք այլ ոպոզիցիոն ընկերներ զլխավոր ար-
դումենտը: Այս արգումենտացիան, կրկնում եմ, ար-
տաքուստ բոլոր տվյալներն ունի համոզիչ թվալու և
իր այդ համոզիչ յերեվույթով նա կարող է վոմանց շա-
հել: Բայց բանն այն է, վոր չինական հեղափոխութեան
վերաբերմամբ սխալ է, լենինյան մեթոդ չէ՝ կետ առ
կետ դործադրել այն տակտիկան, վորը կիրառել ենին
բայլշեվիկները 1905 թ. հեղափոխութեան ժամանակ:

Ընկ. Չինովյեվը առարկելով ինձ, ասում է, թե
Բուխարինը Չինաստանի համար անընդունելի յե հա-
մարում լենինյան ուսմունքը դեմոկրատիկ հեղափոխու-
թեան մասին: Նա այդտեղ առնվազն մի փոքր աղավա-
ղում է իրողութեանը, վորովհետև լենինը, ինքը գա-
ղութային յերկրներ ի բուրժուական հեղափոխութեան
համար տակտիկական վորոշ գիծ է տվել մեզ, վորը և

տանուժ հնք: Այդ գծի մասին և, վոր յես պետք և խոսեմ այժմ: Կոմիտերնի դեռ յերկրորդ կոնգրեսում հարց բարձրացավ գաղութային յերկրների մասին: Գաղութային հարցին վերաբերյալ թեզերի մասին ընկ. Լենինը հետեւյալն էր ասում:

«Վո՞րն և մեր թեզերի ամենագլխավոր, հիմնական իդեան.

ձնշված և նշող ժողովուրդների միջով յեղած տարբերությունը, մենք այդ տարբերությունն ընդգծում ենք, հակառակ Յերկրորդ Ինտերնացիոնալի և բուրժուական դեմոկրատիային: Պրուլետարիատի և Կոմունիստական Ինտերնացիոնալի համար առանձնապես կարեւոր և իմպերիալիզմի: գարաշրջանում վորոշել տնտեսական կոնկրետ փաստերը և, գաղութային ու ազգային բոլոր հարցերը լուծելիս, յելակետ ունենալ վոչ թե արքատրակտ (վերացական) մի դրուժյուն, այլ կոնկրետ իրականության յերեւոյթները»:

Այդպես ուրեմն, ընկ. Լենինն առաջնակարգ կարեւորություն էր տալիս իմպերիալիստական և գաղութային յերկրների տարբերության: Յեթե իմպերիալիստական և գաղութային յերկրների տարբերությունն առաջնակարգ կարեւորություն ունի, ապա պետք և, վոր այդ որյեկտիվ տարբերությունն այսպես թե այնպես անդրադառնա նաև տակտիկայի վրա. հարցն այն է, թե ինչպե՞ս և ի՞նչ ձեւերով:

Ի՞նչպես էր ձեւակերպել ընկ. Լենինը տակտիկական այդ տարբերությունը: Յես մի հետադարձ հայացք կձգեմ հեռավոր անցյալի վրա, յերբ մեզանից շատերը, նրանց թվում և յես, սխալ մոտեցում ունեյինք ազգա-

յին հարցին և ընկ . Լենինը պարզաբանում էր մեր ուր-
խալը : Ձեզ մի դեպք հիշեցնեմ , վորի մասին հիշատա-
կել է յի արդեն ԿԿ-ի պլենումի նիստում :

Իմ պերիալիստական պատերազմի ժամանակ , բրի-
տանական կառավարության կողքին՝ Իրլանդիայում
խռովություն սկսվեց : Դուք հիշում եք , վոր այն ժա-
մանակ Իրլանդական մեծ ապստամբություն ծագեց .
վորը հետագայում արյունով խեղդեցին անգլիացիք :
Այդ ապստամբության ղեկավարը (Իրլանդիան Մեծ
Բրիտանիայի կողմից ճնշված մի յերկիր է) վո՛չ թե
պրոլետարիատն էր , այլ Իրլանդական ռազիկալ բուր-
ժուազիան , վորին գլխավորել էր հայտնի Դե-Վալե-
րան : Դա պրոլետարական ապստամբություն չէր , թեև
րանվորներն աջակցում էին նրան , այլ ճնշված ազգի
ապստամբություն էր իմ պերիալիստների , անգլիական
իմ պերիալիզմի դեմ :

Ի՞նչ վերաբերմունք ցույց տվին այդ փաստին կո-
մունիստների այլ և այլ խմբավորումները :

Ռադեկը մի հողված գրեց , թե Իրլանդական ապրո-
տամբությունը մի «պուաշ» է , դա պրոլետարական
գործ չէ , թե այդ գործը մեզ չի վերաբերում , թե նրան
պարտություն է վիճակված , թե այդ հեղափոխության
մեջ արտադասակարգային գիծ է տիրում , նրան ղեկա-
վարողը ռազիկալ բուրժուազիան է և այլն :

Ի՞նչ էր գրում ընկ . Լենինն այդ տեսակետի դեմ :

Նա ասում էր , թե այդպես գրելով , մենք աջակ-
ցում ենք անգլիական իմ պերիալիզմին՝ ընդդեմ ճնշված
մի ազգի ապստամբության , վորը թեպես և պրոլետա-
րական մի պայքար չէ , սակայն՝ կործանում է իմ պե-
րիալիստական սիստեմը : Նա պնդում էր , վոր Իրլան-

դական ապստամբութեանն այդպիսի վերաբերմունք
ցուցց տալն անգլիական շովինիստներին ոգնել և նշանա-
կում : Նա ասում էր, թե Մարքսի և Ենդելսի տրադի-
ցիաներին հետեւող պրոլետարատն մի կուսակցու-
թյուն պարտավոր էր աջակցել այդ ապստամբութեան ,
վորովհետեւ դա ճնշված ազգի ապստամբութեան էր
ճնշող ազգի դեմ :

Իսկ յեթե մենք, դառնալով չինական գործերին ,
հարց տանք, թե վո՞րն է իմպերիալիստական և գաղութ-
թային յերկրի ամենակարեւոր տարբերութեանը, պետք
է պատասխանենք. այդ տարբերութեանը հետեւյալն
է. շնորհիւ նրան, վոր դա իմպերիալիստական յերկիր
չէ, այլ գաղութային—դասակարգերի խմբավորումն այդ
յերկրում հեղափոխութեան վորոշ շրջանում չի կարող
նման լինել դասակարգերի այն խմբավորման, վոր գո-
յություն ունի իմպերիալիստական յերկրում :

Պոսենք ավելի սլարդ և կոնկրետ ձևով : Մեզա-
նում լիբերալ բուրժուազիան մի վտրտր տրտնջում էր
ցարական ռեժիմի դեմ, սակայն նա անընդունակ էր
այդ ռեժիմի դեմ վճռական քայլեր գործելու : Մեր
կադետները կուսակցութեանը յե՞րբ և զենքը ձեռքին
վտտի կանգնել ցարիզմի դեմ : Յերբե՛ք : Մեր լիբերալ
բուրժուազիան յե՞րբ և վճռական բողոք բարձրացրել
ցարական ռեժիմի դեմ : Յերբե՛ք : Այնպիսի մի մասսա-
յական յելույթն իսկ, ինչպես 1905 թ. հոկտեմբերյան
գործադուլն էր, միանգամից յետ վանեց լիբերալ բուր-
ժուազիան : Նույնիսկ այդպիսի մի յելույթ յերկրում
ազգեց նրան :

Հիմա վերցնենք այն սլայմանները, վորոնց մեջ
ընթացել է չինական հեղափոխութեանը, աչքի առաջ

ունեցեք վոչ միայն այն, ինչ վոր ներկայումս և կատարվում, այլև այն, ինչ կատարվում էր 1911 թվականին: Վերհիշեցեք այն, ինչ վոր կատարվում էր Չինաստանի կայսերական իշխանության տապալումից հետո, Սուն-Յաթ-Սենի հիմնած առաջին հանրապետության որերից սկսած:

Վերհիշեցեք զարգացման հաջորդ աստիճանը՝ առաջին կանտոնյան կառավարության շրջանը: Վերհիշեցեք հյուսիսային արշավանքի շրջանը: Յես հարց եմ տալիս. դասակարգային հարաբերությունների որչեկտիվ վերլուծումի՞ց պետք է յելնենք, թե՞ վոչ: Ճի՞շտ է, թե՞ վոչ, վոր չինական բուրժուազիան դուրս էր յեկել իմպերիալիստների դեմ, վորոչ շրջանում ոգնելով դործադուլային շարժումին, դենք բարձրացնելով Ֆեոդալների դեմ, իմպերիալիստների դեմ: Յես պնդում եմ, վոր չինական հեղափոխությունը զարգացման այդպիսի շրջան ունեցել է: Դա փաստ է: Կանտոնի կառավարությունը «բանվորա-դյուղացիական» չէր, ինչպես Ռադեկն էր գրում, նա «բանվորների բարեկամը» չէր, ինչպես Ռադեկն էր գրում:

Մի՞թե իրողություն չէ, վոր բանվորների դահիճ Չան-Կայ-Շին հյուսիսային արշավանքն առաջին հերթին չինական ֆեոդալների, մասամբ ել այդ ֆեոդալներին ձեռք բռնող իմպերիալիստների դեմ ուղղեց: 1911 թվականից սկսած, Չինաստանի հեղափոխությունն այնպիսի փուլեր է ունեցել, յերբ չինական բուրժուազիան, դենքը ձեռին կռիվ մղելով, ակտիվ հեղափոխական դեր է կատարել, վորովհետև բանակը բուրժուական հրամանատարության ներքո յեր գրանվում: Յեվ այն Չան-Կայ-Շին, վոր հյուսիսային ար-

չափանքն եր գործում , բուրժուազիայի շահերի արտա-
հայտիչն եր և վոչ թե աշխատավորների , բանվորների
ու գյուղացիների : Այդ բուրժուազիան կարող եր մի
քանի տարի շարունակ հեղափոխական դեր խաղալ ,
սպա նա բանվորների ու գյուղացիների դահիճը դա-
ռալ ու սկսեց հակահեղափոխական դեր կատարել :

Տարբերություն կա՞ Չինաստանի այդ հեղափո-
խական բուրժուազիայի և մեր կադետների միջև : Ան-
չո՛ւչտ :

Հիմա հարց և ծագում . ի՞նչն եր այդ տարբերու-
թյան պատճառը : Դրա պատճառը հենց այն եր , վոչ
մեր բուրժուական-դեմոկրատական հեղափոխություն-
ը տեղի յեր ունենում իմպերիալիստական ձրգ-
տոււմներ ունեցող Ռուսաստանում , իսկ Չի-
նաստանի բուրժուական դեմոկրատական հե-
ղափոխությունը կիսագաղութային մի յերկրում
եր կատարվում : Յեւ չինական բուրժուազիան
չափազանց շահագրգռված և իմպերիալիստական լուծը
դեն դցելու : Շատ բնական և , վոչ հարկավոր եր մաս-
սաներին շատ ավելի շարժել և վախեցնել այդ բուր-
ժուազիային — քան մեր յերկրի կադետական բուր-
ժուազիային , — վորպեսզի նա հարկադրված լինի հա-
կահեղափոխության բանակն անցնելու :

Հենց դրանով ել հնարավորություն եր ստեղծ-
վում , վոչ չինական բուրժուազիան մի շարք տարիների
ընթացքում ակտիվ հեղափոխական դեր խաղա և ա-
պա միայն հակահեղափոխական մի ուժ դառնա : Կա-
րող են առարկել , թե սկսեք և նախատեսանեինք այդ դա-
վաճանությունը : Վերհիշենք մի որինակ ուսասական
հեղափոխության պատմությունից : Եսերները յերբ-

և իցե հեղափոխական դեր խաղացել են : Յաղագել են :
Կարելի՞ յեր նրանց հետ բլոկ կազմել : Կարելի յեր :
1905—6—7 թ . թ . մենք հսերներ յ հետ բլոկ կազմեցինք :
Իսկ յեթե կոմունիստներ յց մեկը հիմա - առաջարկեր
հսերներ յ հետ բլոկ կազմել , ի՞նչ կասեյինք մենք : Մեզ
համար կարևորն այն է , վոր Չինաստանում , հենց այն
պատճառով , վոր դա գաղութային մի յերկիր է , մի
չարք տարիների ընթացքում կարող եր որչեկտիվորեն
հեղափոխական դեր կատարել : Ուստի ընկ . Լենինն
ինքը , գաղութային յերկրների բուրժուազիայի հան-
դեպ մեր ունենալիք վերաբերմունքը հակադրելով այն
վերաբերմունքին , վոր պետք է ունենանք դեպի բուր-
ժուազիան՝ 1905 թ . հեղափոխության ժամանակ , հե-
տևյալն է գրում .

«Կոմունիստական ինտերնացիոնալը պետք է
ժամանակավոր համաձայնություն , նույնիսկ դա-
շինք կնքի գաղութների և հետամնաց յերկրների
բուրժուական դեմոկրատիայի հետ , բայց չպետք
է միաձուլվի նրա հետ , այլ անպայման պահպանի
պրոլետարական շարժման անկախությունը՝ թե-
կուզ սաղմային ձևերով» :

Լենինը նույնիսկ ձևակերպել է այն պայման-
ները , թե յե՞րբ կարելի յե համաձայնություններ ու
դաշինք կնքել : Նա ոչգրիտ կերպով ասել է , թե յե՞րբ
և ի՞նչ պայմաններում կարելի յե համաձայնություն
կնքել բուրժուական ազատագրական շարժման հետ :

Նա գրում էր .

«Մենք , վորպես կոմունիստներ , այն դեպքում
միայն պետք է աջակցենք գաղութային յերկրների
բուրժուական-ազատագրական շարժումներին ,

յերբ այդ շարժումներն իսկապես հեղափոխական շարժումներ են» :

Յեւ այս պարզաբանեց, թե ի՞նչ է նշանակում այդ .

«Յերբ նրանց ներկայացուցիչները խոչընդոտ չեն հանդիսանա մեզ՝ գյուղացիութունը և շահագործվողների լայնագույն մասսաներին հեղափոխականորեն կազմակերպելու» :

Դիսկուսիայի ժամանակ՝ ընկ. Ջինովյեվն ինչ ասում էր, թե բուրժուական դեմոկրատիա ասելով, այստեղ գյուղացիութունն է հասկացվում և թե այդ է գործի ելութունը : Դա դատարկ բան է, վորովհետև այն ցիտատից, վորտեղ խոսվում է համաձայնության պայմանների մասին, հետևում է, վոր մենք, կոմունիստներս, այն դեպքում պետք է աջակցութուն ցույց տանք գաղութային յերկրների բուրժուական-ազատագրական շարժումներին, յերբ բուրժուազիայի ներկայացուցիչներն արդեւք չեն հանդիսանա դաստիարակելու պրոլետարիատին և գյուղացիութանը :

Հետևապես, մենք դաստիարակում ենք գյուղացիությանը, իսկ բուրժուական-ազատագրական շարժումը կարող է կամ արդեւել մեզ գյուղացիութունը հեղափոխական վոզով դաստիարակելու, կամ ընդհակառակը, թույլ տալ : Վերջին դեպքում մենք պետք է նրանց հետ դաշն կնքենք և պարտավոր ենք կնքել :

Մի՞ թե սա այն տակտիկան է, վոր առաջարկում եր Լենինը կայսերական Ռուսաստանի համար : Իհարկե, վոչ :

Ոպոզիցիոն հերոսներից մեկը՝ ձեզ հայտնի Սաֆարովն տգղային հարցին նվիրված իր մի դրքույկում

դրել է, թե «այն տատանումները, վորոնք գոյություն
ունեն գաղութային և կիսագաղութային յերկրների ազ-
գային բուրժուազիային աջակցություն ցույց տալու
հարցում, ինքնակալական շովինիզմ է ցույց տալիս» :
Այժմ արդեն նա մոռացության է տվել իր գրածը, սա-
կայն փաստ է, վոր Սաֆարովի գրքույկի մեջ բառացի
այդպես է գրված : Առաջին հայացքից թվում է, թե
ուպոզիցիայի սլաութորմը չափազանց ուղեկալ մի պը-
լատֆորմ է. բայց իրոք, չնայած դրա արմատականու-
թյան, սոցիալ-դեմոկրատական թեքում ունի, վորով-
հետև սոցիալ-դեմոկրատներն այսպես էլին դատում :
«դուք նացիոնալիստական շարժման հետևից եք ընկել,
մինչդեռ դա զուտ պրոլետարական շարժում չէ գաղու-
թային յերկրներում» և այլն : Իսկ մեզ կոմունիստներին
համար կարևորն այն է, վոր մենք անպայման ոգտա-
դործենք իմպերիալիզմի դեմ ուղղված այդ շարժումը .
մենք շահագրգռված ենք այդ շարժմամբ նույնիսկ այն
դեպքում, յերբ նա իր դարդացման առաջին շրջանում
վո՛չ պրոլետարական տարրերի կողմից է ղեկավարվում,
ճիշտ այնպես, ինչպես մենք շահագրգռված էլինք այն
շարժմամբ, յերբ իրլանդական բուրժուազիան, անգլի-
ական իմպերիալիզմի դեմ յեղնելով, իր յետևից տա-
նում եր իրլանդական բանվորներին ու գյուղացիներին :
Մենք շահագրգռված ենք այդ շարժումներով այն սլատ-
ճառով, վոր դրանք քայքայում են իմպերիալիստական
մեքենան, վորովհետև դրանք որյեկտիվորեն նպաստում
են ժողովրդական հեղափոխության ուժերի ծավալման :

Յեթե թեկուզ ինքը, սատանան դուրս դար իմպե-
րիալիստական կուռքի դեմ, մենք նրան ել պետք է
չնորհակալություն հայտնեյինք (ծիծաղ) : Կյանքը,

սակայն , ավելի բարդ է քան սովորական թերիան : Յեւ
 շինական հեղափոխութեան պրոբլեմի ամբողջ բարդու-
 թյունը հենց այն է , վոր սկզբում շինական բուրժուազ-
 իան ժողովրդին տանում էր իմպերիալիստներին և Ֆե-
 ողալներին դեմ : Նա նպաստում էր ժողովրդական ուժերի
 ծավալման , նա ոգնեց ժողովրդին՝ ինքնուրույնութեան
 ասպարեզ դուրս գալու , դրանով է արդարանում մեր
 այն տակտիկան , վորին հեռուելով՝ մենք համաձայնու-
 թյուն եյինք կնքել բուրժուազիայի հետ՝ հեղափոխա-
 կան շարժումի դարգացման վորոշ շրջանում : Ինչո՞վ
 արտահայտվեց այդ համաձայնութեանը : Վերջին տա-
 րիներում այդ համաձայնութեանն արտահայտվեց նը-
 բանով , վոր կոմունիստական կուսակցութեանն աջակ-
 ցութեան էր ցույց տալիս Չան-Կայ-Շիի հյուսիսային
 այն արշավանքին , վոր Կանտոնից մինչև Շանհայ ընթա-
 ցավ : Յեւ մենք շահեցինք այդ աջակցութեանից : Մեր
 շահն այն էր , վոր քանի կանտոնյան բանակը , Կանտո-
 նից առաջ շարժվելով , Շանհային էր մոտենում , լիբե-
 րալ բուրժուազիան թույլ էր տալիս , վոր մենք մաս-
 տաներին հեղափոխականորեն կազմակերպենք ; այնպես ,
 վոր կանտոնյան բանակի առաջխաղացմանը դուզահեռա-
 բար , շտեմնված շափով աճում եյին հեղափոխական
 ուժերը և մասսայական շարժումը : Հենց այդ ժամանա-
 կաշրջանումն էր , վոր հսկայական ծավալ ստացան բան-
 վորական միութեանները , հենց այդ շրջանումն էր , վոր
 տարածվեց դյուզացիական շարժումը , վոր 10 միլիոնից
 ավելի մարդ ներգրավեց : Մենք , վորպես պրոլետար-
 իատի մի կուսակցութեան , աջակցութեան եյինք ցույց
 տալիս կանտոնական բանակին՝ ընդդեմ Ֆեոդալներին և
 իմպերիալիստներին :

Նույն այդ ժամանակները բուրժուազիան արդեւ չէր լինում, վոր մենք բանվորներին ու գյուղացիներին հեղափոխական վողով դաստիարակենք, ուստի այդ արշավանքի ամբողջ ընթացքում կազմակերպչական աշխատանք եր կատարվում, վորը վստահություն ներշնչեց դեպի կոմունիստները: Այդ մեր ամենագլխավոր հաջողությունն է: Յերբ ներկայումս մենք խոսում ենք չինական հեղափոխության կրած պարտության մասին, պետք է խոստովանենք, վոր դա խոշոր պարտություն է:

Սակայն չպետք է մոռանանք, վոր մենք հաղթանակներ ել ենք ունեցել: Խմբերիալիստները չամբողջրին իրենց դիրքը Չինաստանում, չնայած, վոր Չան-Կայ-Շին սկսեց բանվորներին գնդակահարել. յերկրորդ՝ մենք վոտի կանգնեցրինք ժողովրդական հակայական մասսաներին, վորոնց մենք չեյինք կարող շարժման մեջ դնել, յեթե աջակցած չլինեյինք հյուսիսային արշավանքին, յեթե մենք կնքած չլինեյինք ժամանակավոր այն համաձայնությունը, վորի մասին խոսում եր Լենինը:

Մի բոպե յենթադրենք, վոր Չան-Կայ-Շին սկսած լիներ այդ հյուսիսային արշավանքը, դորքերը կանտոնից դիմելիս լինեյին դեպի հյուսիս, իսկ մենք ապրտամբություն կազմակերպեյինք կանտոնյան այդ դորքեր դեմ, համաձայնություն կնքած չլինեյինք ազգային բուրժուազիայի հետ, բացարձակ պատերազմ հայտարարած լինեյինք նրան, վո՛չ մի բլոկ կազմած չլինեյինք նրա հետ:

Ոգտակար կլինե՞ր մեզ համար այդ ամենը: Անտարակոյս, ոգտակար չէր լինի: Մեզ համար անհրաժեշտ եր կրկին անգամ թափ տալ մեր թևերը, աջակցություն

ցույց տալով կանտոնյան բանակին : Առանց դրա՝ մենք
չեյինք ունենա ժողովրդական հսկայական մասսաների
մեջ անհրաժեշտ վերելքը :

Դա այն տակտիկան է , վորը մատնանշել է ընկ-
լենինը : Բայց յերբ այդպես արագորեն թափ առած այդ
ուժերն սկսեցին յերկյուղ ազդել այն բուրժուազիային ,
վորը մեր դաշնակիցն էր , յերբ ակնհայտ դարձավ , վոր
այդ բուրժուազիան հենց վաղը կսկսի մեր թշնամիների
կողմը վազել , մենք պետք է , վոր պայքարի նոր պայ-
մաններ պատրաստեյինք նախապես , նոր կամուրջ
ստեղծեյինք , նախապատրաստեյինք ժողովրդին այդ
վերահաս դավաճանության , մերկացնեյինք դավաճան-
ներին :

Այդպես էլ արինք :

Յավալիորեն , այդ ժամանակները մեր ուսական
թերթերում ավելի քիչ էյինք գրում դրա մասին , քան
անում : Դավաճանությանը մենք պատասխանեցինք մեր
լոգուցները փոխելով :

Այդպես ուրեմն , յես համախմբում եմ այն ամենը ,
ինչ վոր վերաբերում է այստեղ արժաժված մեր ընդհա-
նուր տեսակետին :

Այս հարցի մեջ կարող է յերեք գիծ լինել . ա) Բոլոր
դեպքերում էլ համաձայնություն բուրժուազիայի հետ ,
բ) Ոպողիցիայի դիժը՝ վո՛չ մի դեպքում համաձայնու-
թյան չգալ լիբերալ բուրժուազիայի հետ , գ) Իսկական ,
միակ ուղիղ լենինյան դիժն այն է , վոր վորոչ ետապնե-
րում պետք է աջակցություն ցույց տալ բուրժուական
ազատագրական շարժումին , քանի նա իրոք հեղափո-
խական մի շարժում է :

Այդ շարժումը հեղափոխական է այն պատճառով ,

վոր մեզ հնարավորութիւնն է տալիս՝ դաստիարակելու մասսաներին—բանվորներին ու գյուղացիներին մասսաներին—դաստիարակելու իսկական հեղափոխական վորով :

Յեւ յեթե դուք այդ տեսակետից մոտենաք շինական հեղափոխութեան ընթացքին, կհամոզվեք, վոր մենք լենինաբար ենք վարվել :

Մենք համաձայնութեան է յինք յեկել լիբերալ բուրժուազիայի՝ նույնիսկ Չան-կայ-Շիի հետ, քանի դեռ այդ խմբակը հնարավորութիւնն էր տալիս մեզ՝ դաստիարակելու շինական կոմունիստական կուսակցութիւնը, դաստիարակելու Չինաստանի ժողովրդական մասսաներին այնպիսի վորով, վորն անհրաժեշտ էր մեզ համար :

Չպետք է մոռանալ, ընկերներ, վոր մենք ժամանակին փոխեցինք մեր վերաբերմունքը, յերբ պարզվեց, վոր լիբերալ բուրժուազիան հակառակ կողմն է անցնում :

Հարկավ, շատ դժվար է հենց պարտութեան մոմենտին հաստատել, թե մեր տակտիկան ուղիղ է յեղել :

Ինքնըստինքյան հասկանալի յե, վոր՝ յերբ մենք—չնայած, վոր բայլչեիկյան տակտիկան միանգամայն անսխալ էր՝ 1905 թ. Չարդ կրեցինք Պրեմսայի բարրիկադներին տակ, կամ յերբ պարտութիւնն կրեցինք 1917 թ. հուլիսյան օրերին՝ նույնպէս ավելի դժվար էր ապացուցել, թե բայլչեիկներին տակտիկան ճիշտ է :

Չինաստանում տեղի ունեցած անցքերի մասին միայն հասնու կտոր տեղեկութիւններ կան թերթերում : Չեզ հայտնի յե, վոր յերբ Ռեխանի կառավարութիւնը հակահեղափոխութեան

բանակն անցավ, Գոմինդանի մեջ վորոշ շերտավորում առաջացավ՝ վերնախավերից և ավելի շատ ստորին խավերից առանձնացան ձախ գոմինդանականները: Հազիվ թե դուք լսած լինե՞յիք նրանց բուլսրի անուշները, սակայն նրանց մեջ է, որինակ Սուեն-Յաթ-Սենի կինը, և ազգային հեղափոխութեան մի շարք խոշոր գործիչները, նրանց մեջ կան նաև կոմունիստներ: Յեվ ահա դրանք ապստամբութեան դրոշը բարձրացրին Ռեխանի կառավարութեան դեմ, ինչպես ձեզ հայտնի յե լրագրերից: Յես կարող եմ ասել, վոր նրանց հաջողվեց 20,000 սվինից բազկացած մի բանակ կազմակերպել: Նրանք գրավեցին Նանչանը: Նրանք մտադիր են դուրս գալ Նանչանից, վորը չըջապատված է թշնամական ուժերով և պիտի դիմել Գուանդուն՝ հյուսիսից դեպի հարավ, ճանապարհին իրենց շուրջը համախմբելով գյուղացիներին ու բանվորներին: Նրանք իսկական հեղափոխական, մարտական մի բուռնցք են կազմում: Նրանք իրենց կարմիր բանակ անվանելով, հաջողութեամբ առաջ են ընթանում դեպի հարավ: Նրանք հաջողութեան վորոշ շանսեր ունեն: Կազմակերպել են արդեն մի նոր կառավարութեան, վորն իրոք բանվորների ու գյուղացիների բլոկն է հանդիսանում, վորովհետև այդ նոր կառավարութեանը բացահայտ կերպով իր դրոշի վրա գրել են՝ «հողերի բռնագրավում», «չամփրենք սվինով կարվածատերերին՝ ինչպես հարկն է» և այլն:

Նա, այդ նոր կառավարութեանը, առհասարակ անբաղաքավարի յե վարվում գյուղի և քաղաքի սկանավոր, տիրապետող տարրերի հետ:

Հուրե՛յում ել վերջերս մի խմբավորում է առաջացել. նա զգալի չափով ավելի վորք է, սակայն նույն

ընույթը ունի : Նրանց շուրջը համարիմ բազում են գյուղա-
ցիական մասսաները , բանվորները , պարտիզանները և
այլն :

Հարկավ վատ դրություն կատեղծվի , յեթե նրանց
ջարդեն , սակայն , միթե՞ ակներև չե , վոր նրանց ա-
ռաջ գալը մեր ազդեցության հետևանքն է :

Ծանսեր կան , վոր այդ նորակազմ բանակային կո-
րիզից հետագայում իսկական կարմիր բանակ դուրս
կգա : Յես անձնապես այն կարծիքին եմ , վոր այդ խի-
ղախ փորձը , հաջողությամբ պսակվելու դեպքում , ա-
վելի լավ կհաստատի մեր տակտիկայի ճշտությունը ,
քան մեր պարտությունն կրած ժամանակ :

Չինական հեղափոխության մեջ կիրառած մեր
տակտիկան ստուգելով , պետք է խոստովանել , վոր այս
կամ այն մասնակի սխալն ունեցել ենք , սակայն պետք է
խղճմտորեն ասեմ , վոր Կոմիներնի և Համ ԿԿ (բ)
ԿԿ-ի տակտիկական գիծն ընդհանուր առմամբ միակ ու-
ղիղ գիծն է յեղել : Իմ կարծիքով , այդ չի նշանակում ,
թե մենք պարտավոր ենք չինական տակտիկան ամբող-
ջովին փոխադրել գաղութային այլ յերկրներ : Կոմին-
տերնում մենք քննում ենք Հնդկաստանի հարցը : Իրերի
դրությունն այնտեղ այլ է , քան Չինաստանում՝ չնա-
յած , վոր գաղութային մի յերկիր է : Այդ տարբերու-
թյան պատճառն այն է , վոր Հնդկաստանի բուրժուա-
զիան ավելի սերտ կապեր ունի անգլիական իմպերիա-
լիստների հետ , ուստի հազիվ թե նա իրականում դուրս
գա անգլիական իմպերիալիզմի դեմ : Չի կարելի Չի-
նաստանի փորձը մեքենայաբար Հնդկաստանում կիրա-
ռել : Սակայն , դառնալով Չինաստանին , հարցն ուշի-
մությամբ քննելիս , կտեսնեք , վոր միակ ուղիղ տեսա-

կետն այն տեսակետն եր, վորը պաշտպանում էյին մեր
կուսակցությունը և կոմիւնիստերնը:

Յես ուզում եմ շոշափել չինական խորհուրդներ
հարցը ևս:

Չինական հեղափոխության հիմնական առանձնա-
հատկություններից մեկն է յեղել մինչև այժմ այն-
պիսի մի կազմակերպության գոյությունը, ինչպես
Գոմինդանն է, վորի մեջ պառակտում ընկավ Չան-Կայ-
Շիի դավաճանությամբ: Գոմինդանը մասսայական մի
կազմակերպություն է, վորն իր միջից ընտրում եր կա-
ռավարության անդամներին: Ուխանական շրջանում
ձախ Գոմինդանի նշանակած կառավարությանը մենք ա-
ջակցություն էյինք ցույց տալիս, քանի դեռ նա հա-
կահեղափոխական չեր դառել, քանի դեռ այդ կառավա-
րությունը թույլ եր տալիս մեզ՝ չինական կոմկուսին
աշխատանք տանել չին բանվորների և գյուղացիների
միջև: Յեթե մենք այդ ժամանակ սկսեյինք խորհուրդ-
ներ ստեղծել, դրանով մենք ուխանական կառավարու-
թյունը տապալելու կուրս բռնած կլինեյինք, տապա-
լելու այն կառավարությունը, վորին մենք պարտավոր-
վել էյինք աջակցություն ցույց տալ և վորը պետք է
պաշտպանեյինք:

Այժմ արդեն, յերբ այդ կառավարությունը հակա-
հեղափոխության բանակն անցավ, մենք վերջին վորձն
արինք ամբողջապես տիրանալու գոմինդանական ստո-
րին խավերին և դատապարտելու Գոմինդանի Վան-
Տին-Վեյական վերնախավը: Մենք պարտավոր էյինք
այդպիսի մի դիրեկտիվ տալու, վորովհետև Գոմինդանի
հետ կապված մասսայական բոլոր կազմակերպություն-
ների մեջ՝ գյուղացիական միություններում, կոմիտե-

ներում , բանավորական պրոֆմիտլթյուններում , մենք
գերակշիռ ազդեցություն ունենք : Այդ բոլոր կազմա-
կերպություններն ել կապված են Գոմինդանի հետ և
մենք պարտավոր եյինք վտտի հանել Գոմինդանի ձախ-
ստորին խավերը նրա վերնախավերի դեմ : Յեւ ինձ թը-
վում է , թե դա է միակ ուղիղ տակտիկան : Մյուս կող-
մից , վերջին ժամանակները մենք պետք է հետևյալ հե-
ռանկարը նախատեսեյինք : Թերևս մեր հակառակորդը ,
վորի ձեռին ռազմական ուժն է կենտրոնացած , Գոմին-
դանի ամբողջ գծով այնպիսի մի արշավանք կսկսի և
Գոմինդանն այնպիսի մի կազմակերպություն կդարձնի ,
վոր մենք այլևս վո՛չ մի կերպ չենք կարողանա ոգտա-
գործել նրան : Գոմինդանը դավառական կազմակերպու-
թյուններ ունի , վորոնց զլուխը կանգնած են կոմու-
նիստները , կամ նրանց մոտ անձնավորություններ : Հա-
կահեղափոխականներն այդ կազմակերպությունները
ցրում են , նրանց անդամներին կախաղան են բարձրաց-
նում և նոր կոմիտեներ են նշանակվում : Իս Գոմին-
դանի «վերակազմություն» է կոչվում : Հետևապես ,
չստ բնական է , վոր յերբ ռազմական ուժը մեր ձեռ-
քին չէ , յերբ ռազմական այդ ուժը մեր դեմ է գործում ,
մենք ժամանակ չենք ունենա Գոմինդանի մասսաներին
վտտքի հանելու , վորպեսզի նրանք տապալեն վերնախա-
վերը : Այժմ յերբ Գոմինդանն ամեն կողմից ճեղքեր և
տալիս , մեր վերջին վորձը պետք է լինի վտտքի հանել
Գոմինդանի ստորին խավերը վերնախավերի դեմ :

Ներկայումս Գոմինդանի բոլոր լավագույն տար-
րերը խորհուրդների ուղիով կընթանան , վորովհետև
Գոմինդանի կազմակերպությունը քայքայվում է ճեղ-
քեր և տալիս , վորովհետև հավանական է , վոր մենք

ժամանակ չենք ունենա Գոմինդանի ստորին խավերին վերնախավի դեմ հանելու :

Ահա թե ինչու մենք նոր լողունդ ընդունեցինք՝ խորհուրդները քարոզելու լողունգը : Յեվ յեթե հեղափոխութեան վերելքը դարդանա , անհրաժեշտ է այդ լողունգի պրոպագանդից անցնել խորհուրդների անմիջական կազմակերպման , առաջադրելով այդ նոր լողունգը , վորպես բացարձակ քաղաքական պայքարի այժմեյական մի լողունգ :

Այսպես պետք է հասկանալ վերջին ժամանակները մեր առաջադրած լողունգները :

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՅԵՎ ՈՊՈՉԻՅԻԱՆ

Ի վերջո , յես ուղում եմ ձեր ուշագրութեանը հրավիրել այն խնդրի վրա , թե ի՞նչ վերաբերմունք է ցույց տվել սպողիցիան կազմակերպչական կուսակցական հարցին՝ իր յելութեան ընթացքում :

Նախ յես կուզեյի ձեզ հիշեցնել , վոր մեր կուսակցութեան XIV-րդ համագումարից հետո մենք բոլորս էլ պնդում էինք , թե «նոր սպողիցիան» կազմակերպչական հարցում ըստ ելութեան անցել է Տրոցկու պլատֆորմը , առաջադրելով Փրակցիաների և խմբավորումների ազատութեան լողունգը , Տրոցկու «ապրիր և թույլ տուր , վոր սերիչներն էլ ապրեն» լողունգը , վորը ժամանակի ընթացքում փոխվեց—Ոսովսկու—յերկու կուսակցութեանների լողունգին :

Հետագարձ հայացք դցելով անցյալի վրա , տեսում ենք , վոր սպողիցիայի կողմից այն ժամանակները կուսակցութեան դեմ ուղղված ամեն մի նկատողութեան հասուն պտուղներ և տվել այժմ : Այդ պտուղ-

ները, վոր բոլորս ել տեսնում ենք, քաղեց «Հին», պատմական Տրոցկին: Թե ինչպես ե ըմբռնում Տրոցկին կառավարչական-կուսակցական սկզբունքները, շատ ցայտուն կերպով արտահայտված է 1904 թ. նրա «Մեր քաղաքական խնդիրները» բրոշյուրում:

Յես ձեզ պետք է հիշեցնեմ 1904 թվականի Տրոցկու դատողությունները, վորպեսզի կարողանամ հաստատել այն պատմական հաջորդականությունը, վոր գոյություն ունի ոպողիցիայի արդի հայացքների և այդ Հին տրոցկիստական—մենչևիկական հայացքների միջև: Տեսեք, որինակ ի՛նչ է գրում Տրոցկին կուսակցական բայլչևիկյան ուեթիմի մասին Լենինի դեմ:

«Կոմիտեյի յերեք կամ հինգ անդամ ներկայացնում են հասարակական բանվորական կազմակերպության միությունն ու կամքը»: Նրանք են, վոր վորոշումներ են հանում, կուսակցության մեջ «նոր ուղղություններ մտցնում», նրանք վերցնում են «եկոնոմիզմը», նրանք գործադրության են կանչում «ցենտրալիզմը», ընդունում են «Искр «անչեն ճանաչում այդ «Искра -ն մի խոսքով՝ նրանք են, վոր սահմանում են ներկուսակցական ամբողջ քաղաքականությունը. իսկ նրանցից ներքև՝ «մանր աշխատանք տանողներ», վորոնք թուլցիկներ են շարում, փող են հավաքում, բրոշյուրներ են տարածում...

Ներկուսակցական բանավեճերի վերջին 3—4 տարվա ընթացքում կոմիտեներից շատերի կյանքը պետական մի շարք հեղաշրջումների պատկեր ունի՝ նրան պալատական այն հեղաշրջումների, վորոնք կատարվել են XVIII-րդ դարում:

Այնտեղ, վերեվում, շատ և շատ հեռու բարձունքներում մի վոմն մեկին ծուղակն և գցում, պաշտոնից հանում, խեղդում և, մի վոմն իրեն այս ինչ և հայտարարում— և այդ բոլորից հետո՝ կոմիտեյական բարձունքներում հանդիսավոր դրոշակ և բարձրանում «որթողոկսիա», ցենտրալիզմ, քաղաքական կոխմ մակագրությամբ . . . » :

Մի՞ թե կուսակցական ուժի մի ըմբռնումն ուղղիցիան չի՞ փոխ առել Տրոցկու «Մեր քաղաքական խնդիրները» բրոշյուրից : Մի՞ թե այն, ինչ վոր Տրոցկին ուղղել էր Ղենինի դեմ, ներկայումս ուղղիցիան չի՞ ուղղում կկ-ի և ամբողջ կուսակցության դեմ :

Մի՞ թե «պատմական» Տրոցկին այդպիսով իր պլատունները չի քաղել .

Այժմ տեսնենք, թե ինչպե՞ս էր հասկանում Տրոցկին առաջ և ինչպե՞ս է հասկանում ներկայումս կուսակցական դիսցիպլինան .

« . . . Դիսցիպլինան—գրում և Տրոցկին—միաբուռնի այն դեպքում միայն, յերբ նա հնարավորություն և տալիս պայքար մղել այն բանի համար, վորը մարդ ուղիղ և համարում և վորի համար յենթարկվում է այդ դիսցիպլինային : Բայց՝ յերբ վորոշ ուղղությունը սպառնում է «իրավունքներից զրկվելու» հեռանկարը, այսինքն՝ գաղափարական ազդեցություն գործելու հնարավորությունից զրկվելու հեռանկարը, այն ժամանակ նրա գոյության իրավունքի հարցը գառնում և ուժի հարց» :

«Այդ վերջին դեպքում—չարունակում է Տրոցկին—կրամոլ (խոսվարար) ուղղության ներկայացուցիչները, նայած թե վորչափ սուր բնույթ ու-

նեն պայմանները—կամ պառակտում եմ ստեղծում
կուսակցության շարքերում, գերադասելով ունայ
դիսցիպլին պահպանել իրենց սկզբունքների նը-
կատմամբ՝ քան յենթարկվել ձևական դիսցիպլինի
«սկզբունքներին», և կամ մնում են կուսակցության
մեջ, աշխատելով իրենց ազդեցությամբ, վորքան
կարելի յե նվազեցնել կուսակցական դիսցիպլինի
սահմանափակումները, վորպեսզի այդպիսով կարո-
ղանան մաքսիմալ չափով ազատություն ապահա-
վել՝ գործելու և վնասակար տենդենցներին հակա-
գործելու համար: Քանի նրանք գիտակցորեն կա-
զատագրեն իրենց կուսակցական պարտադիր դիս-
ցիպլինի սանձից՝ հանուն կուսակցական շահերի
(ըստ իրենց ըմբռնումի) և քանի իրենց ազդեցու-
թյան ուժը հնարավորություն կտա այդ անելու,
սպա խղճուկ սնուտիապաշտություն կհանդիսանան
հակառակ կողմի բոլոր ջանքերը՝ յետ պահելու նը-
րանց՝ «դիսցիպլին» խոսքի գորությունը: Վոչինչ
այնքան վոդորմելի տպավորություն չի գործում,
վորքան այն քաղաքական «առաջնորդի» կերպա-
րանքը, վորը վնասական բույեյի այդպիսի միջոցի
յե դիմում: Այդ բանը չպետք է մոռանալ յերբեք»:

Տրոցկին դիսցիպլինն ընդունում է այնչափ,
վորչափ դա «ճնշում չի գործում» նրա «անձնավորու-
թյան» վրա, նրա համար կարևոր է միայն նրա անձնա-
կան կարծիքը, անձամբ իր սահմանած նորմաները:
կուսակցական վորոշումները, հանրակուսակցական
նորմաներ, կուսակցական կամք, վորոնց պարտավոր է
յենթարկվել ամեն մի կուսակցական, նրա համար գոյու-
թյուն չունեն:

Յերբ կուսակցութեան կարծիքը տարբերվում է նրա անձնական կարծիքից, նա «պառակտում է առաջացնում» կուսակցութեան շարքերում. նա «խզճուկ սնուտիապաշտություն» է անվանում «դիսցիպլին» խոսքի ուժով նրան այդ վարմունքից «յետ պահելու բոլոր ջանքերը»:

Կուսակցութեան կամքը բանի տեղ չդնող ուղղիցիան՝ Տրոցկու նույն այս նախատվյալներից չի՞ յեկնում արդյոք: Այն ինչ Լենինը բացառիկ խստութեամբ է բնորոշել տրոցկիզմի տեսակետը կազմակերպչական հարցում:

Նա հետևյալն է գրել այդ առթիվ.

«Կոմունիստական կուսակցութեանը նրա համար հրեշավոր մի «ֆարրիկ» է, մասն ամբողջին է փոքրամասնությունը մեծամասնութեան յենթարկվելը նա «ստրկացում» է համարում... Կենտրոնի ղեկավարութեան ներքո աշխատանքի բաժանումն առիթ է տալիս նրան տրագիկոմիկ վայնասուն բարձրացնելու, թե մարդկանց «պտուտակներ» և «անվիկներ» են դարձրել... Կուսակցութեան կազմակերպչական կանոնադրութեան մասին հիշատակելիս, նա արհամարհական գրիմասով նկատողություն է անում, թե առանց կառուցարարության էլ կարելի չէ յուր գնալ... Կուսակցական ստորին և բարձրագույն կուլեգիաների ու ինստանցիաների վո՛չ մի յերարխիա պետք չէ — աղայական անարխիզմը տեսչությունների, ղեկավարամենտների գրասենյակային մտացածին մի ստեղծագործություն է համարում այդպիսի յերարխիան... Ավելորդ է, վոր մասը յենթարկվի ամբողջին, կարևոր

չե, վոր ֆորմալ բյուրոկրատիկ յեղանակով կու-
սակցական միջոցներ սահմանված լինեն համա-
ձայնութեան գալու կամ տարորոշվելու համար,
թող հին խմբակային բանակռիվները սրբագործ-
վեն «կազմակերպութեան իսկական սոցիալ-դեմո-
կրատական ձևերի» վերաբերյալ ճսոմարանու-
թյամբ» :

Յեվ ահա տրոցկիզմից փոխառած «աղայական-ա-
նարխիստական» այդ իդէոլոգիան սպողիցիային տարավ
հասցրեց մինչև Յարսլավլի կայարանը : Ընկ . Ջինով-
յեվը բացե ի բաց ասաց, թե ընկ . Սմիլգային ճանա-
պարհ գցելը նրանց կողմից քաղաքական մի ցույց եր
կկ-ի դեմ : Կկ-ի դեմ, սեփական կուսակցութեան դեմ
ուղղված փողոցային այդ քաղաքական ցույցը հանցա-
գործ մարմնացումն է այն «աղայական-անարխիզմի»,
վորի ուղին վաղուց է, վոր բռնել է ընկ . Տրոցկին և
ուր ցավալիորեն քարշ է տալիս նա իր հետևից- նաև
Ջինովյեվին, Կամենևին և ուրիշներին :

Ինչպես հայտնի յե, սպողիցիան այդ կետում նա-
հանջեց, բայց նահանջելով, իր համար վո՛չ թե դուռ,
այլ մի մեծ դարպաս թողեց հետագա հարձակումների
համար : Սպողիցիան հայտարարեց, թե ինքը պատրաստ
է վերջ տալու Փրակցիոնականութեան, բայց Փրակ-
ցիոնական տարրերը — սոսում և սպողիցիան — առաջ են
գալիս կուսակցական սեփիմի խեղաթյուրումներից :
Դուրս է գալիս, վոր նրանք մեղավոր չեն, վոր Յարս-
լավլի կայարանն են գնացել, այլ մենք :

Այսպես ուրեմն, ընկերներ, յեթե մենք վորոշ յեղ-
րափակումներ անենք՝ կտեսնենք, վոր 14-րդ համա-
գումարին հաջորդած ժամանակաշրջանում սպողիցիո-

ներները, սկսելով տերմիդորիանականութեան մասին
տկնարկներ անելուց, վերջի վերջո, հայտարարեցին,
թե ԿԿ-ը տերմիդորիանական վերասերման և մատնը-
վել կազմակերպչական խնդրում խմբավորումներ!
աղատութիւն պահանջելուց անցան Յարոսլավլի կա-
յարանի ցույցին: Դրա արդյունքն այն յեղավ, վոր լայն
բացվեց ներկուսակցական «մկրատը»:

Այսպիսի յեզրակացութիւններն առջև կանգնած
կուսակցականի համար կարող և անհասկանալի թվալ
ԿԿ-ի բռնած դիրքի վորոչ կողմերը, ԿԿ-ի և ԿՎՀ-ի միաց-
յալ պլենումը դիսկուսիայի ժամանակ հիմնովին ջախ-
ջախած լինելով իր ուղղիցիոն քաղաքական հակառա-
կորդներին, նրանց իդեոլոգիկ փակուղու մեջ խցկած լի-
նելով, այնուամենայնիւ բավականացավ նրանց համար
հանդիմանութեան վորոչում հանելով և թողեց ուղղի-
ցիայի լիդերներին ԿԿ-ի կազմի մեջ: Ի՞նչ նկատառում-
ներով այդպիսի վորոչում կայացրեց ԿԿ-ի և ԿՎՀ-ի
պլենումը:

Ուղղիցիան կուսակցութեան համար վտանգավոր և
վոչ թե այն տեսակետից, վոր նա կարող և քիչ թե շա. ո
ղղալի խավեր տանել իր հետեից. յես անձամբ կար-
ծում եմ, թե այդ չի կարող տեղի ունենալ, թեև ուղ-
ղիցիան պարծենում և, թե նա մոտ յերկու հազար կող-
մնակից ունի կուսակցականներին:

Մենք ծանոթացել ենք ուղղիցիայի սոցիալական
կազմի հետ, այն ուղղիցիայի, վորը հավակնութիւն
ունի մեզ կշտամբելու, թե մեր կուսակցութեան շարքե-
րում բանվորները շատ քիչ տոկոս են կազմում: Ուղ-
ղիցիայի կազմին ծանոթանալուց հետո՝ մենք համոզ-
վեցինք, վոր նրա մեջ բանվորների տոկոսը շատ ավելի

փոքր է, քան ամբողջ կուսակցութեան մեջ: Հետևապես
ոպոզիցիոններն էրը հիմք չունեն խրոխտալու իրենց սո-
ցիալական կազմով:

Դա հասկանալի չէ: Նրանց բազան վո՛չ թե բան-
վորական բջիջներն են կազմում, այլ բարձրագույն
դպրոցների բջիջները, Վրաստանի շովինիստները և
վերջապես տրոցկիստների այն բուն կազրը, վորը
կուսակցութեան դեմ ուղղված պայքարի բոլոր ետապ-
ներում ել Տրոցկու հետևից է դնացել:

Ոպոզիցիան մեզ համար վտանգավոր է հանդիսա-
նում հետևյալ պատճառով. այդ Ֆրակցիան, վորը հա-
մեմատարար փոքր կազմ ունենալով հանդերձ՝ կարող
է յերկրորդ կուսակցութեան դառնալ նույն իսկ հակա-
մայից, նա ուղարկ հանդիսանա յերկրում դոյութեան
ունեցող այն ուժերի համար, վորոնք ուղղված են պրո-
լետարիատի, մեր կուսակցութեան տիրապետութեան
դեմ:

Ոպոզիցիան վտանգավոր է մեզ համար նրանով,
վոր մեր կուսակցութեան դեմ ավելի սուր պայքար մը-
ղելու դեպքում, նա կուսակցութեանից դուրս գցված
ուժերի ուղարկն է հանդիսանալու: Դեռ ավելին. այդ
դեպքում ոպոզիցիան անխուսափելիորեն ուղարկ է
հանդիսանալու այն ուժերի համար, վորոնք պայքար
են մղում մեր յերկրի թորհրդային իշխանութեան դեմ:

Ահա թե ինչու մենչեիկները, վորպես պատասխան
այն ցույցին, վոր սարքել էին ընկ. ընկ. . Չինովյեվը,
Տրոցկին և ուրիշները՝ Սմիլգային ճանապարհ գցելիս,
բացե ի բաց հայտարարեցին, թե այդ ցույցը «ամենա-
նշանակալից իրադարձութեանն է, վոր տեղի չէ ունեցել
յերկրի քաղաքական կյանքի վերջին տարիներում»:

Բնականաբար մենք մեր կողմից պետք է ամեն հը-
նարավոր միջոց դործադրենք, վորպեսզի յետ դարձը-
նենք ոպողիցիային դեպի յերկրորդ կուսակցությունը
աանող կորստարեր ուղուց, վորպեսզի յետ նվաճենք
ոպողիցիայի շարքերում գտնված ամեն մի բանավորին,
վորպեսզի մեր կողմը դարձնենք նրան:

Այդ հանդամանքը հաշվի առնելով՝ մենք մի վերջին
քայլն ել արինք ոպողիցիայի հետ հաշտվելու նպատա-
կով: Մենք նրանց հետ կովի դուրս յեկանք կենտ-
կամիտելում, իդեապես ջախջախեցինք նրանց, նրանց
ստիպեցինք կիսով չափ անձնատուր լինելու, թեպետ և
նրանք բոլորովին անձնատուր չեղան, այլ միայն կիսով
չափ, վորովհետև իրենց ծոցում քար թողեցին կուսակ-
ցության վրա հարձակվելու համար: Չի կարելի յե-
րաշխավոր լինել, վոր նրանք նույնիսկ այդ խոստումը
կկատարեն և վո՛չ մի դեպքում չի կարելի թուլացնել
կուսակցության զգաստությունը՝ ոպողիցիայի նկատ-
մամբ: Մենք յերկյուղ ենք կրում, վոր ոպողիցիան կա-
քող է ամեն մի հարմար առիթից ոգտվել, վորպեսզի կա-
րողանա այսպես թե այնպես, խոտոր ճանապարհներով
անցկացնել իր «գիծը»: Նա չի հրաժարվել այդ «գը-
ծից», նա անձնատուր չի յեղել ամբողջովին, այլ միայն
կիսով չափ:

Ոպողիցիայի լիդերներին մենք հայտարարեցինք
վոր նրանցից շատ բան է կախված, վոր կկ-ը բառիս
բուն նշանակությամբ ամեն ինչ արավ միությունը
դահպանելու համար: Մենք կարծում ենք, վոր ուղիղ
վարվեցինք նաև ոպողիցիոն բանակի ամեն մի զինվո-
րին նվաճելու տեսակետից: Ամբողջովին ոպողիցիայի
վրա յե ընկնում պատասխանատվությունը, յեթե կու-

սակցութեան շարքերում համադրումարից առաջ և համադրումարից հետո նոր բարդութիւններ առաջանան : Մեր պարտականութիւնը կլինի անշեղ կերպով պաշտպանել մեր քաղաքական գիրքը , անշեղ կերպով կռիւ մղել լենինյան մեր քաղաքական գծի համար և կուսակցութեան մղել ուղից իրաւի բոլոր կազմալուծիչ վտարնազրութիւններէ դեմ : Մենք կոչ ենք անում մեր կուսակցութեանը , վոր վերջինս ե՛լ ավելի միասնուի իր շարքերը լենինյան հողի վրա : Մենք չենք կարող սպողից իրաւին խոստանալ , վոր կհրաժարուինք այս հարցերը մշակման յենթարկելուց : Ընդհակառակը , մենք պետք է լայն ժողովրդականութիւն տանք այս պլենումի արդիւններին :

Մենք պետք է ընդհանրապես վողջ կուսակցութեանը և մասնավորապես սպողից իրաւի կազմակերպներին ցույց տանք այն վտանգը , վոր սպառնում է մեզ յերկրորդ կուսակցութեան հեռանկարը . մենք պետք է ցույց տանք թե ինչպէս սպողից իրաւի իդեալապես և կազմակերպչորեն վտանգավոր ուղի յե բռնել : Մենք պետք է ամբողջ կուսակցութեան ցույց տանք , ասենք , վոր նա արթուն և զգաստ պետք է լինի : —

Հեղափոխութեան մեծ նվաճումները մենք կարող ենք ամբողջունել և բազմացնել վերահաս ծանր ժամանակաշրջանում միայն մի պայմանով՝ ե՛լ ավելի խտացնելով կուսակցական շարքերը : Մենք պետք է հասկանանք , վոր մեր կուսակցութեան կազմակերպչական միութիւնը մեր հաղթանակի անհրաժեշտ պայմանն է . այդ պետք է բացատրենք մենք ե՛ւ մեր կուսակցութեանը , ե՛ւ կոմիստերնի բոլոր անդամներին , ե՛ւ միջազգային բանավոր դասակարգի լայն շրջաններին : Մենք

պետք է հասկացնենք, Վոր անկարելի չե մտրելիպացիա-
յի յենթարկել յեվրոպական, ասիական, աֆրիկյան պը-
րուկատարիաթի բանվորական լայն մասսաներին ԽՍՀՄ-ի
պաշտպանության համար դանազան առաջադեմներ պատ-
մելով նրանց՝ ինչ Վոր տերմիդորների, վերատերուծի,
ուսարյալովական թեքուծի, նացիոնալ սեֆարմիզմի
մասին:

Մեր Միության կուսակցության բոլոր անդամներն
էլ թշնամու դեմ պետք է յեղեն միասնական Փրոնտով՝
վոչ միայն կազմակերպչական, այլ և իդեոլոգիական
խմաստով, վորովհետև մեր շարքերի կայունությունը,
նրանց ուժն այն դեպքում միայն ապահովված կլինի,
յեթև մենք կատարելապես համոզված ենք, Վոր սոցիա-
լիզմ ենք կառնուցում և վոչ թե պետկապիտալիզմ, Վոր
մեր պետությունը բանվորական պետություն և, և վոչ
թե կիսատերմիդորիանական մի վիժվածք:

Մենք չենք կարող հաղթանակել այն համոզմուն-
քով՝ թե մեր յերկրում «քաղաքական աղջամուղջ» և
տիրում:

Մենք կարող ենք հաղթանակել մի յոգունով՝
Կեցցե՛ սոցիալիզմի անող ուժը մեր յերկրում
(բունն ծափահարություններ):

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0063460

9156 T 12 407.

[2m]

A ^T
19156